

TAL TECH

ETAGi välisteaduskoostöö toetusmeetmete mõju

Kvalitatiivuuringu tulemused

Tellija: Eesti Teadusagentuur

Oktoober 2023 – veebruar 2024

Tallinna Tehnikaülikool, Turu-Uuringute AS

TURU-
UURINGUTE
AS

Riivits-Arkonsuo, Iivi; Södör, Kaja; Saia, Koidu; Reidolf, Merli; Mäger, Kadri; Kutsar, Dagmar. (2024). ETAG välisteaduskoostöö toetusmeetmete mõju: kvalitatiivuuringu tulemused. Tallinn Tehnikaülikool & Turu-uuringute AS. Tellija: ETAG

SISUKORD

1. Uuringu taust	3
2. Uuringu metoodika	4
2.1. Valim ja andmete kogumine.....	4
2.2. Andmetöötlus ja lõppraporti koostamine.....	5
KOKKUVÕTE	7
3. Sihtrühmade hinnangud ETAGI meetmetele	11
3.1. Meetmete kasulikkus, piisavus, sihitus raamprogrammis osalemise toetamiseks.....	11
3.2. Eesti viis eesmärki. ETAGI toetusmeetmed Eesti eesmärkide täitmise toetamiseks raamprogrammis „Euroopa Horisont“	19
3.2.1. Senise taseme hoidmine välisteaduskoostöö toetamisel ja Rahvusvaheliste projektide välisrahastuse saamisel	19
3.2.2. Raamprogrammis osalejate ringi laiendamine	20
3.2.3. Projekti algatajate ja eestvedajate toetamine projektide koordinaatoritena	21
3.2.4. Tipteaduse konkurssidel kandideerimise julgustamine	22
3.2.5. Panustamine ülemaailmsete probleemide lahendamisse	23
3.3. Väljakutsed ja ettepanekud.....	24
3.3.1. Sihtrühmade rahulolu ja katmata vajadused	24
3.3.2. Meetmetega jätkamine ja tingimuste muutmise soovitusel	26
3.3.3. Ootused meetmete edasiarendamiseks	28
3.3.4. Eesti viit eesmärki toetavate ETAGi meetmete parendamine	29
Lisa 1 ETAGi välisteaduskoostööd toetavad meetmed	30
Lisa 2 Estonian Research Council financial and non-financial measures supporting international scientific cooperation and partnership	32

1. UURINGU TAUST

2023. aasta oktoobrist kuni 2024. aasta veebruarini viisid Tallinna Tehnikaülikool ja Turu-uuringute AS Eesti Teadusagentuuri (ETAG) tellimusel läbi kvalitatiivuuringu, mille eesmärgiks oli kaardistada ja analüüsida, kuivõrd ETAGi praegused mitterahalised ja rahalised välisteaduskoostöö toetusmeetmed on raamprogrammis „Euroopa Horisont“ (HEU) osalemise seisukohast sihtrühmadele kasulikud, piisavad ja kuivõrd hästi sihitud ning kuidas need aitavad kaasa raamprogrammis sedastatud Eesti eesmärkide täitmisele.

Kvalitatiivuuring oli tellitud Eesti Teadusagentuuri kolmeosalise uuringu raames, millest kaks esimest osa viis läbi ETAG: (1) Kvantitatiivne analüüs välisteaduskoostöö meetmetest eCORDA ja ETAGi koondatud andmete põhjal; (2) Veebipõhine küsitlusuuring ETAGi raamprogrammi konsultantide (NCP) teenustega rahulolu kohta. Käesolev (3), kvalitatiivuuring, lähtub eeldusest, et raamprogrammi HEU käivitumisel jäi suur osa meetmetest samaks, samal ajal ei ole teada nende senine toimivus ja vajadus täienduste tegemiseks. Uuringu eesmärgiks on anda analüütiline ülevaade pakutavate meetmete piisavuse ja võimaliku tunnetatud mõju ning arendusvajaduse kohta sihtrühmade vaates. Uuring vastab järgmistele küsimustele:

- Millised on sihtrühmade vajadused raamprogrammis osalemise toetamiseks ja kuivõrd on need toetusmeetmetega kaetud või katmata?
- Millised võiksid toetusmeetmed olla edaspidi, milliseid muudatusi oleks vaja teha meetmete tingimustes, vormis ja/või rahalises mahus?
- Millist rolli on ETAGi toetusmeetmed sihtrühmade hinnangul siiani mänginud Eesti taotlejate edus raamprogrammi, tippteaduse (ERC) ja võrgustikuprojektide taotlemisel?
- Kuidas on ETAGi välisteaduskoostöö toetusmeetmed aidanud kaasa raamprogrammis HEU osalemisele ning seatud viie Eesti eesmärgi saavutamisele ehk kuidas:
 - hoida Eesti senist taset välisteaduskoostöö toetamisel, rahastuse taotlemisel;
 - laiendada raamprogrammis „Euroopa Horisont“ osalejate ringi;
 - innustada raamprogrammis osalejaid olema taotlusvoorudes algatajateks ja eestvedajateks;
 - julgustada Eesti teadlasi konkureerima tippteaduse konkurssidel (ERC);
 - panustada ülemaailmsete probleemide lahendamisse?

Individaal- ja rühmaintervjuud erinevate sihtrühmade esindajatega viidi läbi nii Zoomi platvormil kui ka otse, silmast silma. Intervjueeriti eesti või inglise keeles kaasatud ekspertidega ettevalmistatud ja uuringu juhtkomitees kooskõlastatud sihtgrupipõhiste vestluskavade alusel. Intervjuud salvestati, transkribeeriti, muudeti anonüümseteks ning analüüsiti, helisalvestused hävitatakse 3 kuu jooksul pärast lepingu lõppu.

Lõpparuanne koosneb uuringu tausta ja metoodika kirjeldusest, uuringutulemuste kokkuvõttest, järeldustest ja soovitustest. Lisatud on toetusmeetmete kaardistus ja raamprogrammiks „Euroopa Horisont“ sõnastatud 5 eesmärki, millele on üles ehitatud intervjuukava eesti ja inglise keeles.

2. UURINGU METOODIKA

2.1. VALIM JA ANDMETE KOGUMINE

ETAGi välisteaduskoostööd toetavate meetmete sihtrühmi on palju ja osalejate ring on lai. Samuti on meetmete tingimused erinevad ning need on muutunud ka ajas. Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viidi läbi individuaalintervjuud ja/või intervjuud väikestes rühmades seitsme sihtgrupi esindajaga.

Uuringus osalenud sihtgrupid olid järgmised:

1. **Ülikoolide teadusadministraatorid.** Viidi läbi 6 individuaalintervjuud. Intervjuudes osalesid Tartu Ülikooli, Tallinna Tehnikaülikooli, Tallinna Ülikooli, Eesti Maaülikooli, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia teadusadministraatorid.

2. **Raamprogrammis osalemise kogemusega Eesti teadlased, kes valdavad eesti keelt.** Viidi läbi 2 väikerühma ja 2 individuaalintervjuud. Kokku osales sellest sihtgrupist 6 inimest, sh 4 kogenud ja 2 algajat. Nende hulgas kaks teadlast Tallinna Tehnikaülikoolist (projekti koordinaator ja individuaalprojektiga osaleja), Tartu Ülikooli teadlane (projekti koordinaator), Eesti Maaülikooli teadlane (projekti koordinaator), Eesti Kunstiakadeemia teadlane (raamprogrammis individuaalprojektiga osaleja), Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi teadlane (raamprogrammis individuaalprojektiga osaleja).

3. **Raamprogrammis osalemise kogemusega Eesti teadlased, kes ei valda eesti keelt.** Viidi läbi 2 väikerühma ja 2 individuaalintervjuud inglise keeles. Kokku osales sellest sihtgrupist 8 inimest, sh 5 kogenud ja 3 algajat. Nende hulgas kolm teadlast Tartu Ülikoolist (kaks projekti koordinaatorit, üks programmis osaleja), kolm teadlast Tallinna Tehnikaülikoolist (raamprogrammis osalejad), kaks teadlast Maaülikoolist (raamprogrammis osalejad).

4. **Raamprogrammis osalenud ettevõtted.** Osales 5 ettevõtete esindajat, sh viidi läbi 1 väikerühm ning 3 individuaalintervjuud.

5. **Euroopa Teadusnõukogu grandid (ERC) saajad ja teadlased,** kes on kasutanud ETAGi ERC taotlemist toetavaid meetmeid ning valdavad eesti keelt (6 inimest).

6. **Euroopa Teadusnõukogu grandid (ERC) saajad ja teadlased,** kes on kasutanud ETAGi ERC taotlemist toetavaid meetmeid ning ei valda eesti keelt (7 inimest).

7. **Ministeeriumite teadusnõunikud.** Viidi läbi 2 väikerühma intervjuud, kokku osales sellest sihtrühmast 8 inimest. Nende hulgas oli teadusnõunikke, kes on olnud ETAGiga kokkupuutes varem, sh teistes rollides; kes on seotud partnerluste kaasrahastamisega ministeeriumite poolt; kes on olnud „Euroopa Horisondi“ mõne klatri programmitöös või RITA programmi juhtnõukogus; kes on hetkel tugevalt seotud teadusprojektide koordineerimise ja koostöö koordineerimisega teadusasutuste ja ettevõtete vahel. Seega olid sihtgrupi intervjuudes osalejad väga erineva kogemusega.

Kokku osales kvalitatiivuuringus 46 inimest, sh 31 eestikeelsetes ja 15 ingliskeelsetes intervjuudes.

ETAG tegi uuringu läbiviijaile valimi isikustatud väljavõtte kättesaadavaks 03.11.2023 ning käesoleva uuringu lähteülesandes määratletud kriteeriumitele vastava valimi moodustamisel võeti aluseks järgmised põhimõtted:

- (1) raamprogrammi projektide koordinaatorite puhul: projektid alates 2020, v.a MSCA järeldoktori grandid, VKE meede ja EIC Accelerator tüüpi projektid, vajalik tasakaal raamprogrammi eri osade, valdkondliku jaotuse ja Eesti asutuste lõikes;
- (2) kogenud raamprogrammides osalejate puhul: osalenud mitmes projektis, sh viimase 3 aasta jooksul alanud projektis, tasakaal raamprogrammi eri osade, valdkondliku jaotuse ja Eesti asutuste lõikes;
- (3) raamprogrammi uustulnukad: viimase 3 aasta jooksul oma esimese projekti saanud, v.a ettevõtted;
- (4) raamprogrammis osalevad ettevõtted: projektid alates 2020, võimalusel tasakaal raamprogrammi eri osade vahel;
- (5) Euroopa Teadusnõukogu grandid (ERC) saajad, teadlased, kes on saanud ETAGi ERC sildamisgrandi, projektid alates 2020;
- (6) Ministeeriumite teadusnõunikud, kellel on vähemalt aastane kogemus teadusnõunikuna, v.a HTM teadusnõunik.

Valimile saadeti e-kiri kutsega ETAGi uuringus osalemiseks. Kutse sisaldas lühiülevaadet uuringust ning selgitavat infot, kuidas konkreetsete inimesteni jõuti ning lühikirjeldust rakendatavatest teaduseetika (Hea teadustava, 2017) põhimõtetest. Eelteavituskirjas anti teada, et intervjuu salvestatakse, kuid tagatakse kõigi intervjuueeritavate anonüümsus. Uuringus osalemiseks nõusoleku andnutele saadeti Zoomi link ning 1-leheküljeline abimaterjal intervjuul osalemise toetamiseks (ETAGi välisteaduskoostööd toetavate mitterahaliste ja rahaliste meetmete lühikaardistus ja Eesti viis eesmärki¹). Vestluskavad ja abimaterjal olid eelnevalt kooskõlastatud uuringu juhtkomitees, mis koosnes ETAGi ja uuringumeeskonna esindajatest.

2.2. ANDMETÖÖTLUS JA LÕPPRAPORTI KOOSTAMINE

Intervjuude salvestised transkribeeriti (sh anonüümistati) ning analüüsi käigus koostati uuringutulemuste detailne aruanne uuringus osalenud sihtrühmade ning uurimisküsimuste kaupa. Detailset aruannet arutati ETAGiga ning selle baasil koondati peamised tulemused käesolevasse uuringuraportisse.

Vastavalt ETAGi ja Tallinna Tehnikaülikooli ning Turu-uuringute ASi vahel sõlmitud lepingule nr 1.2-5/23/35 hävitatakse valimi isikustatud andmed ja salvestised 3 kuu jooksul pärast lepingu lõppu (hiljemalt juuni alguseks 2024). Lepingust lähtuvalt on Tallinna Tehnikaülikoolil õigus kasutada töö anonüümistatud andmeid ja tulemusi oma teadustöös (sh teaduspublikatsioonides), järgides teaduseetika printsiipe ning lepingus kokku lepitud.

Uurimuse viisid läbi Tallinna Tehnikaülikool ja Turu-uuringute AS, kaasatud oli 2 eksperti ning juhtkomitee liikmetena ETAGi esindajad.

¹ Vt LISA 1 (eestikeelne) ja LISA 2 (inglisekeelne)

Tallinna Tehnikaülikool	Ivi Riivits-Arkonsuo (ETISE profiil) (projektijuht, intervjuude moderaator, aruande koostamisel osaleja)
	Koidu Saia (ETISE profiil) (uuringu koordinaator, valimi koostaja, intervjuude moderaator, aruande koostamisel osaleja)
	Merli Reidolf (ETISE profiil) (intervjuude moderaator, aruande koostamisel osaleja)
	Kadri Mäger (ETISE profiil) (ekspert, aruande tagasisidestaja)
Turu-uuringute AS	Kaja Södor (intervjuude moderaator, andmeanalüüsi teostaja, uuringutulemuste aruande koostaja)
Tartu Ülikool	Dagmar Kutsar (ETISE profiil) (ekspert, aruande tagasisidestaja)
ETAG	Tellija esindajad, uuringu juhtkomitee liikmed: Maarja Adojaan (Väliteaduskoostöö osakond, juhataja, EL raamprogrammi NCP koordinaator) Kristin Kraav (Väliteaduskoostöö osakond, asejuhataja) Kadri Raudvere (Strateegilise analüüsi osakond, analüütik)

Uuringu kvaliteedi ja eesmärgipärase teostuse tagamiseks moodustati pärast lepingu sõlmimist juhtkomitee, kuhu kuulusid Eesti Teadusagentuurist Maarja Adojaan, Kristin Kraav, Kadri Raudvere ning töövõtjate esindajatena projektijuht Ivi Riivits-Arkonsuo (Tallinna Tehnikaülikool) ning Kaja Södor (Turu-uuringute AS), juhtkomitee sekretär oli Koidu Saia (Tallinna Tehnikaülikool). Juhtkomitee kohtus 4 korda: 09.11.2023, 15.12.2023, 08.02.2024, 12.03.2024.

KOKKUVÖTE

Intervjuudest selgus ühelt poolt sihtgruppide arusaam, **et piiratud ressursside tingimustes on ETAG ja Eesti riik määratlenud eelisarendatavad ja fookuses olevad valdkonnad ja eesmärgid, mida meetmed eelkõige toetavad. Teisalt toodi välja, et välisteaduskoostöö meetmed peaksid laiemalt katma eri sihtgruppide mitmekülgeid vajadusi.** Rõhutati vajadust toetada tugevate teadusrühmade kujunemist Eestis ning selles on oluline osa välisteadusrahastuse taotlemise edukusel ning seda toetaval välisteaduskoostöö meetmel.

Sihtrühmade vajadused raamprogrammis osalemise toetamiseks ja nende kaetus toetusmeetmetega

ETAGi edastatava info kiirust, asjakohasust ja värskust, juhendeid ning koolitusi granditaotlejatele hinnatakse kõrgelt. Samuti väärtustatakse, et Eestis on välisteaduskoostööd toetavad meetmed olemas ja et ETAG koolitab muuhulgas ka teadlaskarjääri alguses olevat järelkasvu. Kõiki olemasolevaid ERC toetusmeetmeid peetakse oluliseks ning EIT toetusmeetmed tuleks taasavada enamiku intervjueritute arvates.

Tunnatakse suuremat vajadust doktorantidele ja alustavatele teadlastele, alustavatele projektijuhtidele suunatud meetmete järele. Tuleks toetada projektikoordinaatorite erinevaid vajadusi, mis on näiteks juhtpartnerina või partnerina projekti koordineerivate ning alustavate vs kogenud projektijuhtide puhul oluliselt erinevad. Samuti eristuvad meetmete vajadused sihtrühmade lõikes, tippteadusele keskenduva ERC ja raamprogrammi projektijuhi ootused meetmetele eristuvad märkimisväärselt, näiteks ootavad ERC projektijuhid eelkõige tagasisidet CV taseme piisavuse osas (ehk kas ollakse piisavalt konkurentsivõimeline ERC voorus kandideerimiseks) ning tehnilist nõu ja abi; raamprogrammi algajad projektijuhid ootavad juhendamist tehnilistes küsimustes, taotluskutsungi mõistmisel, eelarve koostamisel. Kogenud raamprogrammi projektijuhid ootaksid eelkõige tuge taotluse viimistlemisel. ERC taotlejatele pakutakse ETAGi poolt üsna laia valikut toetusmeetmeid. Kogemusena jagati, et ERC meetmes taotluse koostamist ning intervjuu vooru jõudes intervjuuks valmistumist toetanud mentorid olid erineva tasemega, sobiva mentori valimine keeruline ning et intervjuuvooru mentorilt saadi enda jaoks asjakohasemat nõu ning tuge.

Intervjuudes osalenud ettevõtjatel oleks soov ETAGi meetmete toel välisrahastust taotleda, kuid spetsiaalselt ettevõtetele suunatud infot hinnati väheseks või see ei ole vastanud ettevõtjate ootustele. Ettevõtjatest taotlejad või taotlemist kaaluvaid ettevõtjad ootavad spetsiaalselt ettevõtjatele sihitatud, kompaktset, konkreetset ja ajatõhusat infot. Nad näevad osaluse laiendamise ühe võtmena rohkemaid meetmeid, mis valmistaksid ette ja toetaksid teadlaste töötamist ettevõtetes. See soodustaks sektorite ja valdkondade vahelist koostööd, taotlemise edukust, innovatsiooni ning laiendaks välisrahastuse taotlejate ringi.

Vajadus muudatusteks meetmete tingimustes, vormis või rahalises mahus

Intervjueritud töid välja mitmeid ettepanekuid meetmete rahalise mahu ja jaotustingimuste osas. Arvati, et ettevalmistustoetused peaksid laienema kõikidele lävendi ületanutele, sealjuures ka partneri rollis ning töopakettide juhtidele, nagu oli enne 2017. aastat. Ettevalmistustoetuse summat võiks tõsta², et see oleks motiveeriv elukalliduse ja inflatsiooni kasvu tingimustes. Mitteakadeemilise personali palgakulud

² ETAG: kooskõlas uuringu tulemustega tõstisime ettevalmistustoetuse summasid alates 1. veebruarist 2024. Vt ka <https://etag.ee/valiskoostoo/euroopa-horisont/projektide-ettevalmistustoetus/>

peaksid partnerlusüritustel minema osalemise toetuste alla. ERA-NET ja teiste partnerluste kaasfinantseerimistes tuleks tõsta Eesti partnerite osalemise kaasfinantseerimise rahalisi mahte.³ Sildamisgrandi puhul peaks kaaluma, kas teises voorus „B“ tulemuse saanud võiksid pälvida grandit nagu varem. ERC tugevaid taotlusi, mis on rahastuse ja sildamisgrandita jäänud, võiks suunata riiklike uurimistoetuste taotlusvooru, sarnaselt järeldoktori taotlustega MSCA voorust. Oodatakse, et ETAGi eestvedamisel töötatakse välja eri rahastusmeetmete puhul abistavaid juhendeid, näidiseid ning tööriistu, et ka piiratuma tugistruktuuriga asutustel ja/või osalejatel oleksid paremad taotlemisvõimalused.

ETAGi toetusmeetmete roll Eesti taotlejate edus raamprogrammi, tippteaduse (ERC) ja võrgustikuprojektide taotlemisel.

ETAGi toetusmeetmed on ülikoolide teadusadministraatorite ja toetusmeetmete sihtrühmade hulgas kõrgelt väärtustatud, nende mõju võib hinnata osalejate ringi laiendamisele ja teadusrahastuse taseme hoidmisele märkimisväärteteks. Kasvanud on taotlemispotentsiaaliga teadlaste ERC, raamprogrammist ja võrgustikuprojektide taotlemise julgus ja teadusadministratiivse tugipersonali teadlikkus tingimustest.

Raamprogrammist ja võrgustikuprojektide taotlemisel hinnati kõige olulisemaks ETAGi konsultantide personaalset nõustamist, sihitatud infopäevi ja koolitusi ning ettevalmistustoetust kui sümbolset tähelepanuavaldust taotlemise eest.

Intervjueeritavad toovad esile kasuteguri eelkõige ERC intervjuu ning grandit kirjutamise koolituste, grandihoidjate juurde tehtud lühilähetuste ja mentorluskoolituste osas. ERC sildamisgrant on oluline meede, kuna annab ERC vooru rahaliste vahendite piiratuse tõttu rahastuseta jäänud, kuid väga hea tulemuse saavutanud taotlejatele võimaluse saada seemnerahastuse taotluse edasiarendamiseks ning uuesti esitamiseks. Sildamisgrandi saanud teadlased näevad toetust nn ellujäämise meetmena, mis võimaldab vähemalt osa uurimisgrupi tööjõukulusid umbes aasta jooksul katta ning taotlust uue taotlusvooru jaoks tugevdada. ERC taotlemiskogemusega teadlaste hinnangul ei ole mõistlik kõiki teadlasi ERCd taotlema motiveerida, oluline on läheneda ERC potentsiaaliga teadlastele individuaalselt.

ETAGi välisteaduskoostöö toetusmeetmete roll Eesti seatud viie eesmärgi saavutamiseks

1. Eesti senise taseme hoidmine välisteaduskoostöö toetamisel ja rahastuse taotlemisel

Eesti senise taseme hoidmist välisrahastuse taotlemise edukusel peaks intervjueeritute sõnul toetama tervikuna toimiv riikliku rahastuse, teadusasutuste sisemise rahastuse ja välisrahastuse mõistlik tasakaal ning tugistruktuurid. Reaalsuses on uurimisgruppides tavapärane rahastuse kombineerimine, projektipõhisus, mis tekitab ebakindlust. Senise rahastustaseme hoidmisele on intervjueeritute hinnangul kõige suurem mõju ETAGi konsultantide konsultatsioonidel, aga ka infopäevadel, koolitustel, materjalidel.

2. Raamprogrammis „Euroopa Horisont“ osalejate ringi laiendamine

Raamprogrammis osalejate ringi laiendavad intervjueeritute arvates uutele osalejatele suunatud spetsiifilisemalt sihitatud infomaterjalid, koolitused ja infopäevad ning konsultatsioonid.

3. Raamprogrammis osalejate innustamine olemaks taotlusvoorudes algataja ja eestvedaja

³ ETAG: kooskõlas uuringu tulemustega tõstisime partnerluste koordinaatorite rahalise mahu kahekordseks alates partnerluste voorudest, mis avanevad 2024. a. Vt ka <https://www.etaq.ee/valiskoostoo/euroopa-horisont/partnerlused/era-net-projektid/>

Osalejate innustamine toimib eelkõige läbi mitterahaliste toetusmeetmete (eelkõige infopäevad, teavitustegevus, konsultatsioonid), kuid ka ettevalmistustoetuse kaudu. Võrgustiku laiendamist toetavad partnerlusüritustel osalemise toetusmeede ning partnerlustoetused (nt ERA-NET, EIT).

4. Eesti teadlaste julgustamine konkureerimiseks tippteaduse konkurssidel (ERC)

ERC taotlejate motiveerimine, teavitamine peaks olema sihitum piisavalt tugeva tippteadlase CVga teadlastele ning teisalt ka teadlaskarjääri alguses, et osataks ERC taotlemiseks vajalikku CVd ja teadustöökogemust teadlikult koguda ja üles ehitada. Teadusadministraatorid tõid välja tiheda koostöö ETAGi konsultantidega teadlaste teavitamisel ja nõustamisel. Teadlased ise ootaksid, et sildamisgrandi rahastust jagu rohkematele. ERC taotlusvoorus osalenud teadlased hindavad kõrgeimalt ETAGi konsultatsioonide aga ka sildamisgrandi ja kogenud mentorite mõju taotlemise edukusele. ETAGilt oodatakse nn teadliku teadlaskarjääri ehitamise mudeli koostamise ja tutvustamise eestvedamist.

5. Panustamine ülemaailmsete probleemide lahendamisse

Ülemaailmsete probleemide lahendamisesse panustavad uurimisgrupid nii juhtpartneri kui partneri rollis konsortsiumis välisrahastust taotledes, sidudes eesmärgid ja väljundid taotluskutsungites (*calls*) kirjeldatud ülemaailmsete sihtidega. Ülemaailmsete probleemide lahendamisesse panustamisel aitasid intervjueritute hinnangul enim kaasa erinevates välisrahastuse taotlusvoorudes osalemist toetavad rahalised ja mitterahalised meetmed ETAGi poolt, eelkõige konsultantide infopäevad, koolitused, info ja materjalid, aga ka partnerlusüritustel osalemise toetus.

Ettepanekud

- ETAG jagab infot, kuid välisteaduskoostöö ning -rahastuse taotlemisel osalevate sihtrühmade (Euroopa Komisjon, ETAG, ülikoolide teadlased, teadusadministraatorid ja administratiivsed tugimeeskonnad, ministeeriumid, ettevõtted, taotlemishuvilised asutused avalikust ja mittetulundussektorist jt) infovahetus ning omavaheline koostöö võiksid olla veelgi tihedamad.
- Jätkata nii sihtgrupipõhiste kui ka sektorite ja valdkondade vaheliste infopäevade ning koolitustega, pakkudes võimalust välisteaduskoostöö võimaluste arutamiseks, osalejate ringi laiendamiseks.
- ETAGi üheks missiooniks koostöös teadusasutustega võiks olla teadliku teadlaskarjääri mudeli ülesehitamise toetamine alates doktoriõppesse astumisest. ERC edukate taotlejate kogemused näitavad, et tippteadusgrantide edukad taotlejad ehitavad väga teadlikult, süsteemselt ja sihipäraselt üles oma teadlaskarjääri, uurimisgruppi ning tugevat teadlase CVd.
- Ettevalmistustoetus võiks olla eriliselt (nt suuremas rahalises mahus) suunatud eelkõige esmakordsetele projektikoordinaatoritele, kes arendavad oma konsortsiumit ja on uues vastutusrikkas rollis.
- ETAG võiks olla toetusmeetmetega proaktiivsem – näiteks koostöös ülikoolide teadusadministraatoritega või uurimisgrupijuhtidega pakkuda otse potentsiaalsetele taotlejatele neile sihitatud toetusmeetmeid.

- Kindlasti tuleks jätkata rahastusprogrammide eelinfo jagamisega ning kaasrääkimise võimaluste pakkumisega, et Eesti teadlastel ja teistel osapooltel oleks võimalik tulevaste taotlusvoorude osas kaasa rääkida, ka eelteavitatud olla.
- Positiivne praktika on materjalide ja koolituste, infopäevade salvestuste veebilehel kättesaadavana hoidmine. Hinnatakse ja oodatakse ETAGi poolt juhendeid, näidiseid, tööriistu, mida sihtrühmad (näiteks väiksema või vähem kogenud tugistruktuuriga taotlejad) saaksid oma vajadustele vastavalt kohendada.

Tänane partnerlusürituste osalemise toetamise meede vajaks laiendamist, et lisaks ettemääratud nimekirjas partnerlusüritustele oleks võimalik kasutada rahastust konsortsiumikohtumistele sõitmiseks, uute ja vanade partnerasutuste külastamiseks, konverentsidel välisteaduskoostöö võrgustiku arendamiseks.

3. SIHTRÜHMAD HINNANGUD

ETAGI MEETMETELE

Järgnev peatükk tutvustab uuringus osalenud sihtrühmade esindajate kogemusi ja arvamusi ETAGi meetmete osas,

- keskendudes meetmete kasulikkusele, piisavusele ja sihitusele raamprogrammis osalemise toetamisel ning senise taseme hoidmisel, osalejate ringi laiendamisel, algatajate ja eestvedajate toetamisel, tippteaduse konkurssidel osalemise julgustamisel, ülemaailmsete probleemide lahendamisesse panustamisel ning
- tuues välja väljakutsed ning ettepanekud seoses sihtrühmade rahulolu, võimalike katmata vajaduste ja meetmete jätkamisega ning tingimuste muutmise soovitud, meetmete edasiarendamise ootused.

3.1. MEETMETE KASULIKKUS, PIISAVUS, SIHITUS RAAMPROGRAMMIS OSALEMISE TOETAMISEKS

Mitterahalised toetusmeetmed

ETAGi raamprogrammi konsultandid nõustavad osalejaid kõigis raamprogrammiga seotud küsimustes; korraldavad infopäevi ja koolitusi; pakuvad individuaalseid, rühma- ja asutusepõhiseid konsultatsioone. Konsultandid vahendavad raamprogrammi puudutavat infot (veebileht, uudiste list, sotsiaalmeedia jm); koostavad juhendeid jt abimaterjale; annavad tagasisidet taotlustele.

Sihtrühmad hindavad kõrgelt konsultantide tegevust, koolitusi ja infopäevi, eriti kui need on konkreetselt sihitatud. Oodatakse veel täpsemalt fokuseeritud ja praktilise suunitlusega sihtgrupipõhist infot, materjale ja tööriistu. Läbivalt räägitakse sihtgrupipõhiste infopäevade ja koolituste vajadusest. Oodatakse, et eelinfo ja võimalikud rahastus- ja toetusmeetmete tingimuste muudatused jõuaksid veelgi kiiremini asjakohaste sihtrühmadeni. Vt ülevaatlikku tabelit (Tabel 1).

Ülikoolide teadusadministraatorid peavad ETAGi välisteaduskoostööd toetavatest mitterahalistest meetmetest kõige kasulikumateks teadlaste ja teadusadministraatorite nõustamist ETAGi konsultantide poolt. ETAGi infomaterjalidest peetakse kõige väärtuslikumaks Euroopa Komisjonist saadud eelinfot, mida on koheselt jagatud ülikoolide teadusosakondadega ja/või otse teadlastega. Info ETAGi veebilehel, veebilehe kalender, online ja/või hübriidkoolitused, sh salvestused, on head ning taotlejate aega säästvad lahendused. Sihitatud infopäevade tellimisvõimalust hinnatakse kasulikuks, kuid paraku ei olnud kõik teadusadministraatorid selle meetmega kursis. Arvati, et tellimisvõimaluse tingimusi võiks avalikult tutvustada (näiteks osad teadusadministraatorid kõhklevad üksnes ühele uurimisgrupile

infopäeva/koolituse/konsultatsiooni tellimisel, pidades seda eproportsionaalseks konsultandi ajakuluks).

Ülikoolide teadusadministraatorid vajaksid rohkem rahastusmeetmete ja taotlusvoorude eelinfot, et seda oma teadlastega sobivas vormis jagada; infopäevad ja konsultatsioonid võiksid olla täpsemini konkreetsele sihtgrupile suunatud (näiteks alustavad teadusadministraatorid ja väga kogunud projektijuhid tunduvad vähem kaetud sihtgrupid). Võrgustumiseks on kasulikud ka valdkondade ja sektorite ülesed infoüritused.

Raamprogrammides osalejad hindavad kõige tõhusamaks selliseid koolitusi ja infopäevi, mis on mõeldud arendama otsekontakte valdkondlike ekspertidega ja meetmete konsultantidega. ETAGi konsultatsioonide suurim kasutegur ilmneb siis, kui konsultandiga kohtumise järel on teadlaste grupp/uurimisrühm valmis taotluse kirjutamisega alustama. Järgmiseks etapiks on operatiivne küsimustele vastamine ETAGi konsultantide poolt taotluse kirjutamise protsessis, väga väärtuslikuks hinnatakse ETAGi konsultantide tehnilist aga ka sisu puudutavat tagasisidet taotluse viimistlemise faasis enne taotluse esitamist.

Raamprogrammis osalejad sooviksid rohkem spetsiifilisi, valdkonnasiseseid pikemaajalisi koolitusi, kus antakse praktilisi näpunäiteid konkurssidel osalemiseks, sh kattes kogu projekti elutsükli ja koolitades ka teadusadministratiivset tugimeeskonda (sh järelkasvu). Oodatakse ETAGi konsultantide suuremat proaktiivsust, tingimuste muutumist puudutava info kiiremat edastamist; täpsemat infot sihitatud infopäevade tellimise võimaluste kohta. Samuti mainiti listides filtreeritult (nt teatud teemade vastu huvi tundvatele teadlastele otse) ning erinevates ETAGi sotsiaalmeediakanalites taotlusvoorude info jagamist, et uurimisgruppide juhid/teadlased leiaksid neile olulise info kiiresti üles. Erinevate infokanalite puhul anti tagasisidet, et oluline oleks ETAGil oma sihtgruppidele teada anda, millises kanalises millist tüüpi infot jagatakse ning kas näiteks kõikidesse kanalitesse dubleeritakse ETAGi infot või mitte.

Raamprogrammides osalevad ingliskeelsed teadlased peavad oluliseks, et infopäevad ja koolitused, listis jagatav info on ka inglise keeles. Oluliseks hinnati infopäevi ning koolitusi teadustöö ning teadlase nähtavusest, konsortsiumi loomisest ja arendamisest ja partnerlusest konsortsiumis. Väga heaks peetakse Marie Skłodowska-Curie (MSCA) taotluse ettevalmistamise infopäevi ja koolitusi. Koolituste kvaliteet on ajas paranenud, oluline on osalemise paindlikkus (sh *online*), võimalus tutvuda taotluste heade ja mitte nii heade praktikate, näidiste ning sõnastustega. Oodatakse, et infopäevade ning koolituste etteteatamisaeg oleks piisavalt pikk. Inglise keelt rääkivad teadlased ootaksid rohkem infot Eesti eesmärkide ja strateegiate kohta, et koostada oma taotlusi Eesti ühiskonnale kasulikus võtmes.

Raamprogrammis taotlemise kogemusega ettevõtjad tunnetavad, et ETAGi infopäevad ja konsultatsioonid on eelkõige suunatud teadusasutustele ja teadlastele ning vähem ettevõtetele ning teist tüüpi võimalikele taotlejatele. Kui eesmärgiks on osalejate ringi laienemine, siis võiks välisrahastuse taotlemisest ja partnerlusest huvitatud ettevõtetele ja teistele sihtgruppidele infot, üritusi ja materjale konkreetsemalt sihistada. Hinnatakse võimalust osaleda infopäevadel aega säästvalt veebi teel. Raamprogrammis osalenud ettevõtjad ootaksid enda vajadustele vastavaid, kompaktsid ja ajatõhusaid üritusi ja ettevõtjate huvidele vastavat infot, näiteks abi raamprogrammi nõuetele vastavate eelarvete koostamisel. Ettevõtjad tunnetavad, et nad on innovatsiooni ja TRL tasemete osas teadusasutustest ees ning nendest võiks partnerina ka teadusasutustele kasu olla. Enda sõnul vajaksid nad nõustamist, kuidas planeerida eesmärke ja tegevusi taotlusesse pragmaatiliselt (nad on harjunud intensiivsusega, kõrgete TRL tasemetega) ning samuti vajatakse abi rahastaja nõuetele vastava eelarve planeerimisel. Teadusasutuste ja ettevõtete partnerlus välisrahastusega projektides on kogunud taotlejate hinnangul olnud väljakutse ja eeldanud vastastikust kohanemist, mõlema osapoole jaoks teist tüüpi tööd (näiteks ettevõtelt rohkem süvenemist, teadlastelt tõhusust ja kiiremat reageerimist). Ettevõtted innustuvad

teadmispõhisest innovatsioonist, piloteerimisest, oma tegevuse teaduslikust alusbaasist ja rahvusvahelisest arendustööst ning see näitab, et sellist tüüpi ettevõtete hulgas võiks olla reaalne võimalus osalejate ringi laiendamiseks ja sektorite ning valdkondade vaheliseks koostööks.

ERC taotlejad eelistavad teavitamisel formaate, et ERC info oleks kiiresti, sisutihedalt ning paindlikult (nt ajalisel mõttes teadlasele sobival ajal) kättesaadav. Eelistatud ja sobiv formaat on näiteks ERC ametlik veebileht, sealsed materjalid ja lühikesed edukate ERC taotlejate kogemuslood. Toodi välja, et koolitustel ning infopäevadel osaledes saadi ehk mõni täiendav infokild juurde, mida slaididelt või materjalidest iseseisvalt ei leitud, kuid ajakulu selleks oli liiga suur. Kõige väärtuslikumaks peetakse ETAGi personaalseid konsultatsioone, taotlusele tagasiside andmist ning konsultandilt otse küsimise võimalust taotluse kirjutamise ajal. Konsultandi suhtes on ERC taotlejatel ootus, et ta peaks olema informeeritum, siseinfot omav ja jagav. Arvati, et ETAGil võiksid olla kontod erinevates sotsiaalmeedia kanalites (ka nt Twitteris ehk Xis) ning rohkem tuleks jagada infot ETAGi LinkedIni ja Facebooki konto kohta. Oodatakse, et ETAG jagaks oma kanalites tänasest rohkem infot edukatest taotlustest ja projektide tulemustest. Peaks olema selgelt kommunikeeritud, mis kanalist millist infot jagatakse (nt kas dubleeritakse eri kanalites või igal kanalil on oma põhiline rõhuasetus ning fookus).

Sarnaselt eestikeelsete ERC taotlejatega kiitsid ka ingliskeelsed ERC taotlejad ETAGi ERC konsultanti, kelle koolitused on sisutihedad, vastused küsimustele kiired ning põhjalikud ning tagasiside taotlustele asjakohane ning on aidanud taotluste tugevdamisele oluliselt kaasa. Ingliskeelsete ERC taotlejate hinnangul võiks kogu ETAGi infovahetus, koolitused ja infopäevad olla täielikult inglise keeles, kuna väliteaduskoostööks on niikuinii vajalik väga hea ja kõrgel tasemel inglise keele oskus⁴.

Ministeeriumite teadusnõunike jaoks on ETAGi konsultandid ning infopäevad samuti kõrgelt hinnatud. Sihitatud infopäevi peetakse üldisest tõhusamateks, sh kõige kasulikumaks hinnatakse konsultatsioone ja koolitusi vormis „ETAG ministeeriumis”, mille raames võetakse ette konkreetse ministeeriumiga seotud klasteris avanevad voorud, kus huviliste ring ja kasutegur on üldisest infopäevast suurem. Ministeeriumite teadusnõunikud olid seisukohal, et Euroopa tasandil toimuvate rahastusmeetmete tingimustega kursisolek on keeruline ning konsultatsioonid ETAGiga on seetõttu olulised ka nende jaoks.

⁴ ETAG: ETAGi kui Eesti NCP töö oluliseks komponendiks on raamprogrammi info jagamine riigikeeles.

Tabel 1 Hinnangud mitterahalistele toetusmeetmetele

Sihtrühm	Kasulik, positiivne	Vajadused ja ettepanekud
Ülikoolide teadusadministraatorid	Konsultantide nõustamised Otse Euroopa Komisjonilt saadud eelinfo. Veebileht, kalender, koolitused (sh <i>online</i>).	Sihitatud infopäevade tellimise võimaluste täpsem tutvustamine. Varajasem eel- ja siseinfo. Materjalid ja näidised.
Raamprogrammides osalejad	Otsekontaktid valdkondlike ekspertidega ja meetmete konsultantidega. Tagasiside taotluse viimistlemise faasis. MSCA infopäevad.	Konkreetsed ja valdkonnasisesed koolitused praktiliste soovitustega. Spetsiifilised koolitused kogunud projektijuhtidele ja teadusadministratiivsetele tugimeeskondadele (sh kogu projekti elukaart katvalt). Konsultantide suurem proaktiivsus. Info sihitatud infopäevade tellimise kohta. Rohkem infot rahastatud projektide ja töös projektide tulemuste kohta (sh ETAGi sotsiaalmeediakanalites).
Osalevad ettevõtjad	Infopäevad ja konsultatsioonid, kuid need on suunatud pigem teadlastele. <i>Online</i> koolitused ja infopäevad.	Ettevõtjatele sihitatud ajatõhusad infopäevad, valdkondade- ja sektorite ülesed koolitused. Eelarvete koostamine. Ettevõtjate nõustamine, kuidas oma eesmärgi ja lubadusi pragmaatiliselt sõnastada.
ERC taotlejad	Personaalsed konsultatsioonid. Mentorid (taotluse kirjutamisel ja intervjuuks valmistumisel). Info tehniliste nüansside osas ja rahastusmeetmete tutvustused. Valdkondade vaheline arutelu.	Sotsiaalmeedia kanalites rohkem info jagamist edukatest taotlustest ja projektide tulemustest. Teadliku teadlaskarjääri arendamise toetamine, et tagada ERC taotlejana konkurentsivõimelisus.
Ministeeriumite teadusnõunikud	Konsultandid ja sihitatud infopäevad (sh ministeeriumites).	Meetmete skeemide muudatuste tutvustamine, mis on ministeeriumite vaates oluline.

Ettevalmistustoetus lävendi ületanutele

Ettevalmistustoetuse eesmärk on toetada ja tunnustada kvaliteetseid „Horisont 2020“ ja „Euroopa Horisondi“ ning teadus- ja tehnikaalase koostöövõrgustiku COST taotlusi, samuti soodustada koostööd Balti riikide teadlaste vahel. Alates 2017. aastast on ettevalmistustoetuste eesmärk taotlustes eestvedamise (koordinaatorirolli võtmise) julgustamine. Ettevalmistustoetuse rahastamiseks kasutatakse riigieelarve vahendeid, mille Haridus- ja Teadusministeerium eraldab ETAGile halduslepingu alusel. Toetust võib taotleja kasutada projekti ettevalmistuse ja kirjutamisega seotud kulude katteks.

Ettevalmistustoetust tunnetatakse sümboolse tunnustusena – summa on väike, kuid näitab teadlasele, et ETAG märkas ja tunnustas tema koordineeritud hindamislävendi ületanud taotlust. Mitmed intervjueeritud ei olnud meetmega kursis, kuna tingimused on ajas muutunud. Ettevalmistustoetust võiks rohkem tutvustada, see võiks laieneda suuremale ringile (nt töopakettide juhid, algajad edukad partneri rollis projektijuhid jne). Toetust kasutatakse intervjueeritute sõnul taotlusesse panustanute lisatasudeks, konsortsiumi koostöö tugevdamiseks, seemnerahaks uu(t)e taotlus(t)e ettevalmistamisel. Ettevõtjate esindajad kasutaksid/kasutavad ettevalmistustoetust pigem uute taotluste osas tulevikuinvesteeringuteks.

Ülikoolide teadusadministraatorid olid seisukohal, et ettevalmistustoetus iseenesest juhtpartnerina taotlust kirjutama ei motiveeri. Samas on positiivne, et **ETAG hindamiskünnise ületanud juhtpartneri rollis taotlejaid tunnustab**. Ettevalmistustoetus võiks olla suuremaks lisamotivatsiooni allikaks, kui selle toetuse saajate sihtgrupp oleks laiem (näiteks ka töopakettide juhtidele nagu varem) või spetsiifilisem (näiteks suurem tugi esmakordsetele koordinaatoritele). **Toetuse saamise tingimusi** tuleks teadusadministraatoritele teatud regulaarsusega tutvustada, kuna teadusadministraatorid vahetuvad.

Raamprogrammis osalejatele tuli ettevalmistustoetus lävendi ületanutele pigem üllatusena – ei teatud, et selline meede on olemas. Ettevalmistustoetuse summa ei pane rohkem taotlusi kirjutama ega juhtpartneri rolli võtma. Seda nähakse sümboolse boonuseks, mis laekub niikuinii alles siis, kui taotlus on valmis kirjutatud ja tulemus on teada – seega sisuliselt ei ole see ettevalmistustoetus. Samuti ei kata see juhtpartneri rollis taotluse eestvedamise ja ettevalmistamise reaalseid kulusid. Mõistetakse, et see on premeeriv meede, kuigi **tegelikult oleks ettevalmistustoetust vaja taotluse ettevalmistamise ja kirjutamise faasis** – võrgustiku kohtumisteks, lähetusteks partnerite juurde, kirjutamise tööjõukuludeks, keeletoimetamiseks jne.

Inglisekeelsed raamprogrammis osalejad ei olnud kursis, et ettevalmistustoetus lävendi ületanutele tuleb ETAGist; arvati, et see tuleb ülikoolist. Soovitus oli ettevalmistustoetuse kohta rohkem infot jagada (sh tingimused, summa suurus jne). Pakutavat summat peeti väga väikeseks.

Raamprogrammis osalevad ettevõtted tõid välja, et see on oluline tunnustus ja aitab taotluse ettevalmistamisega seotud teatud kulusid osaliselt katta. Ettevalmistustoetuse olemasolu võiks olla motivaatoriks konsortsiumisse rohkem või eri tüüpi partnereid juurde kaasata, kui seda tasutaks enne taotluse esitamist ning kataks ära lisanduvat töö rohkemate partnerite ja tegevuste koordineerimisel taotluse kirjutamise ajal.

Nii eesti- kui ingliskeelsed ERC taotlejad väitsid, et ettevalmistustoetus lävendi ületanutele on positiivne, aga ei motiveeri taotlema. Selle raha eest ei ole võimalik õppetööst teadustöökis vajalikku vaba aega osta, konsultante palgata, koolitusi kinni maksta, mis oleks sisuliselt taotluste ettevalmistamist koordinaatori rollis toetav.

ERC toetusmeetmed

Euroopa Teadusnõukogu ehk ERC grandide kirjutamise koolitus, lühiajalised õppereisid ERC grandide hoidjate juurde, võimalus konsulteerida ERC pakutud mentoritega, ERC intervjuu koolitus, ERC grandide taotlemise toetus 2. vooru jõudnud taotlejaile (sildamisgrant).

ERC toetusmeetmeid on mitmeid ning need on nii üksikult kui kombinatsioonides pakutuna väärtustatud nii ERCd taotlevate teadlaste kui neid toetavate ülikoolide teadusadministraatorite poolt. ERC toetusmeetmed katavad sihtgrupi erinevaid vajadusi, nende kasu on tunnetatud ning mõju hinnatakse suureks – ka juhul, kui taotleja rahastust ei saa (kuna taotleja arengusse on panustatud). Ülikoolide teadusadministraatorid näevad, et kuna ERC taotlemise üheks edukuse võtmeteguriks on teadlikult edendatud teadlaskarjäär, võiks ETAG eest vedada teadlaskarjääri mudeli koostamist, mis aitaks teadlastel igas karjäärietapis oma teadlaskarjääri teed teadlikult planeerida ning ka teadusadministraatoritel ja ülikoolidel teadlasi sel teel teadlikumalt toetada.

Sildamisgrandi puhul peetakse nii taotluse kui intervjuu voorus kõrgeima tulemuse A saavutamise nõuet liiga kõrgeks kriteeriumiks.

Eesti teadlaste seas üksteiselt õppimise ja kogemuste jagamise võimaluse loomiseks võiks korraldada rohkem ERC grandide kirjutamise laagreid. ERC taotlejad vajavad asjatundlikku nõu mentorite ja lähetusse suundumise grandihoidja valimiseks. Negatiivse otsuse järel ei tohiks jääda teadlane otsusega üksi – võiks toimuda analüüs ja kogemustest õppimine koos konsultandiga. ERC tulemuste alusel võiksid tugevamad taotlused, mis ERC rahastust ega sildamisgranti ei saa, jõuda mõnda teise rahastusmeetmesse (nt uurimistoetused, sarnaselt MSCA järeldoktori grandiga).

Ülikoolide teadusadministraatorid leidsid, et **ERC intervjuu koolitused, grandide kirjutamise koolitused ja võimalus lühilähetusteks grandihoidjate juurde on vajalikud** meetmed. ERC taotlustega tutvumise võimalust taotluse kirjutamiskoolitustel peeti kasulikuks. Lühiajalised õppereisid ERC grandihoidjate juurde ei ole alati olnud tõhusad, kuna grandihoidjad on olnud hõivatud ning et meede toimiks, eeldab see head ettevalmistust nii lähetusse mineva teadlase kui vastuvõtja poolt. Väga oluliseks peetakse sildamisgranti kõrge hindamistulemuse saanud taotlejale, kellele rahastust siiski ERC taotlusvoorust ei jätkunud. Sildamisgrandi abil saab uurimisgrupp jätkata tööd taotluse tugevdamiseks ja katta vähemalt osa uurimisgrupi tööjõukulusid. Sildamisgrandi puhul peetakse nii taotluse kui intervjuu voorus kõrgeima tulemuse A saavutamise nõuet liiga kõrgeks kriteeriumiks. Samuti ei olnud mitmed ERC taotlejad 2023. aasta sügisel kursis, et erinevalt varsemast (tulemused A ja B), oli sildamisgrandi taotlemisõigus vaid kõrgeima tulemusega (A ja A) taotlejatel. Lisaks tekitas segadust sildamisgrandi lisanõudena kindlasse prioriteetsesse fookusvaldkonda kuulumine.⁵ Kogenud, edukad ERC taotlejad nimetasid üliolulisena teadlikku teadlaskarjääri planeerimist, selle järjekindlat tippteaduse suunal tugevdamist ning seetõttu töid ka nemad välja, et ETAG võiks eest vedada teadlaskarjääri mudeli koostamist, et teadlastel oleksid suunised-soovitused, millest juhendada, et ERC meetmes konkurentsivõimeline taotleja olla.

Enamik intervjuueeritud **eesikeelsetest ERC taotlejatest** leidis, et ERC intervjuukoolitused on kasulikud, kui on jõutud teise vooru. Need on **aidanud ettekannet ette valmistada** (esitlusslaidid visuaalidega jm) ja **õpetanud esitlusstiili** – mida ja kuidas komisjonis selgitada. ERC grandide kirjutamise koolitustel on kõige kasulik aspekt, **et on võimalik tutvuda taotluste näidistega**. Nii mõnigi teadlane on taotlustega

⁵ ETAG: Sildamisgrant ei ole enam piiratud fookusvaldkondadega

tutvudes saanud kas taotlemiskindlust juurde või vastupidiselt veendunud, et enne taotluse esitamist tuleb veel CVd ja uurimisgruppi tugevdada, taotlusideed arendada.

Selleks, et tugevdada Eesti teadlaste seas kogukonnatunnet, võiks korraldada rohkem ERC grandi kirjutamislaagreid, kus taotluse faasis eri paneelidesse kuuluvate taotlejatega (oluliseks peeti, et ei arutataks sama paneeli konkurentidega) taotlusi arutatakse. Nii saaks tagasisidet teiste paneelide teadlastelt ja oma ideid testida. Osad intervjueeritud hindasid sellist võimalust kõrgelt, teised olid ettevaatlikud (võimaliku „ideevarguse“ oht).

Välisvisiidid ERC grandihoidjate juurde peaksid intervjueeritute kogemusel kestma vähemalt kolm nädalat. **ERC taotlejad ootavad nõuandeid, kuidas grandihoidjat täpsemalt valida, näiteks kas lähedase teemavaldkonna, teadlase tipptaseme või mingi muu kriteeriumi alusel.** Mentori valikul jääb teadlane samuti üksi ning kasu oleks soovitudest, mida arvestada mentori valikul, kas või varasemate meetme kasutajate kogemusel. Sildamisgrant on abiks, et uurimisgrupp püsiks vähemalt kuni uue taotlusvooru tulemuse selgumiseni koostöövõimeline. Ei peeta õigeks, et sildamisgrandi saamiseks peavad nii 1. kui 2. voor peavad lõppema „A“ tulemusega. Kes ERC granti ei saa ja intervjuuvoorus alla A jääb, ei pruugi uuesti üritada, kuigi taotlus ja teadlane on suure potentsiaaliga. **Negatiivsele hindamistulemusele järgnevalt võiks toimuda analüüs, et mitte jääda üksi saadud kriitikaga, vaid tagasisidest ning kogemusest õppida ning taotlemist uuesti üritada.** ETAG võiks ERC hindamistulemuste alusel võtta kvaliteediläveni ületanud teadlaste taotlused teatud meetmesse, et siis otse taotlusi rahastada (nt nagu MSCA puhul sissetulev järel doktor). Sildamisgranti kasutatakse kuni pooleteise aasta jooksul oma idee tugevdamiseks ja meeskonna (sh järel doktorid jt) üles ehitamiseks / töövõimelisena hoidmiseks.

Inglisekeelsed ERC taotlejad arvavad, et ei tasuks innustada kõiki teadlasi mõtlema ERC taotlemise peale. Tegemist on tippteadusgrandiga, mille eduka taotlemise üheks võtmeteguriks on järjepidevalt pika aja jooksul sihipäraselt üles ehitatud tippteadlase CV ning tugeva potentsiaaliga uurimisgrupp. Mentorlustoetust ning sildamisgranti peeti kõige kasulikemaks ERC meetmeteks. Viimast nähti uurimisgrupi ellujäämistootusena. Inglisekeelsed ERC taotlemise kogemusega teadlased töid näiteid teiste riikide teadusrahastussüsteemidest, mis toetavad teadlaste ja uurimisgruppide rahastuse stabiilsust (nt Saksamaa, Prantsusmaa) ning võimaldavad uurimisgruppidel tippteadusgrantide suunal sihipäraselt arendustööd teha. Eesti teadusrahastussüsteemi nähakse ebastabiilse ning projektipõhisena.

EL partnerlustes osalemise toetus (sh ERA-NET)

Euroopa Teadusruumi võrgustikud (inglise keeles European Research Area Networks – ERA-NET Cofund) olid eelmises raamprogrammis „Horisont 2020“ teadust rahastavate asutuste võrgustikud (partnerlused), mille keskne eesmärk oli toetada teadlaste rahvusvahelist teaduse- ning teatud juhtudel ka innovatsioonialast koostööd ühiste taotlusvoorude – ERA-NET-ühiskonkursside – korraldamise kaudu. Lisaks ühtlustati teadusrahastuse programme ning tehti muid lisategevusi. Euroopa Komisjon toetas taotlusvoorudes edukaks osutunud rahvusvahelisi teadusprojekte ning rahastavate asutuste lisategevusi ca 30% mahus. Taotlejad said osaleda nendel ühiskonkurssidel, millesse vastava riigi teadust rahastav asutus rahaliselt panustas, ning oma riigis töötavaid edukaks osutunud ühisprojekti osalevaid taotlejaid rahastas (vahel Euroopa Komisjoni kaasrahastuse toel). Teadlase jaoks eeldas ERA-NET-konkursil osalemine seega rahvusvahelise konsortsiumi moodustamist taotluse esitamiseks. Kuni kolmeaastasest ühisprojekti pidid tavaliselt kuuluma vähemalt kolme riigi teadlasrühmad riikidest, kes vastava konkursi korraldamises osalesid. „Euroopa Horisondis“ on sarnaseks meetmeks Euroopa Liidu partnerlused.

Ülikoolide teadusadministraatorite hinnangul on ELi partnerlustes osalemise edukuse määr pigem madal, kuna Eesti osaleb väikeste kaasfinantseeringutega⁶, keskmiselt 1-2 kaasfinantseeritavat projekti ühes voorus ja seega on Eesti teadlastel üsna väikesed võimalused partnerlustes osalemisel edukas olla. Sihtrühmad rõhutasid, et ELi partnerlusi oleks vajalik senisest rohkem rahastada, selleks et laieneks rahvusvaheliste temaatiliste koostöövõrgustike kujunemine. Ministeeriumite teadusnõunikud hindasid kõrgelt võimalust, et ELi partnerluse korral võimestatakse kaasfinantseerimise kaudu koostöös ETAGiga ministeeriumitele prioriteetseid koostöövõrgustikke.

Ülikoolide teadusadministraatorid näevad ELi partnerlusi kogemuste saamise ja võrgustumise võimalusena, kuid madal määr⁷ on kaasa toonud teadlastes pigem pettumust. ERA-NETi puhul oli keeruline see, et Eesti osales väikeste summadega, mis tähendas, et Eesti teadlaste võimalused ERA-NETi rahastuse saamiseks olid üsna väikesed. Toodi välja näiteid, kui konsortsium taotleb, siis teiste partnerite riigid panustavad rohkem ja seetõttu on nendel võrgustikus suuremad võimalused, olulisemad rollid. Eraldi probleemiks on, kui ka projekt on tugev ja võiks saada rahastuse, kuid kuna Eestis toetatakse vaid 1-2 projekti, siis kolmas koht pingereas tähendab kaasrahastuseta jäämist ning tekitab pingeid ka konsortsiumis. Eesti rahastuskeemi nõrkuseks peeti võrdset rahastamist nii juhtpartneri kui partneri rollis – ehk juhtpartnerina panustamist rahastusmeede ei innusta⁸.

Raamprogrammis osalejad: meetmega ei oldud eriti kursis, selle suhtes oldi skeptilised. Partnerlusteks eelistati teisi rahastusvõimalusi, kuna Eesti kaasrahastamise võimalused on piiratud ja piiravad.

Inglisekeelsed raamprogrammis osalejad: oldi teadmisel, et esimene, kõrgeima tulemusega Eesti partner saab toetuse, teised jäävad ilma. Alati ei saa kindel olla, kas projekt/uurimisteema on abikõlblik. Selline rahastuskeem ei tekita korduvaks taotlemiseks huvi, kui rahastuse saamise tõenäosus on niivõrd madal.

ERC taotlejad: arvasid, Euroopa Liidu partnerlusi oleks vaja rohkem rahastada, et toetada rahvusvaheliste koostöövõrgustike kujunemist. Ettepanekuna toodi välja näiteks teiste ETAGi rahaliste meetmete rahastuste vähendamise võimalus partnerluste rahastusvõimaluste suurendamiseks. Arvamused olid kohati vastuolulised – oli näiteid, kui edukad ERC taotlejad olid korduvalt ETAGi rühmagrandi rahastusest ilma jäänud ning arvasid, et nii partnerlusi kui ka näiteks ERC sildamisgranti võiks kas personaalseteks uurimistoetusteks mõeldud eelarvest rahastada või siis välisrahastusmeetmete hindamistulemusi personaalsete uurimistoetuste jagamisel rohkem arvestada.

Ministeeriumite teadusnõunikud: ministeeriumid on erinevatesse partnerlustesse panustanud paralleelselt / koostöös ETAGiga juhul, kui valdkondlikule ministeeriumile on partnerluse valdkond huvipakkuv. Kõige paremini toimib meede ministeeriumite teadusnõunike hinnangul nii, et partnerlust kaasrahastatakse nii ETAGi kui ministeeriumi poolt – info liigub, arutatakse prioriteetid ja huvide fookused läbi. Teadusnõunike arvates võiks olla rahastust partnerluste toetamiseks rohkem, kuid püütakse toetada prioriteetseid partnerlusi olemasolevate summade piires.

⁶ ETAG märkus: Eesti toetusmäärad on teiste riikidega võrreldaval tasemel

⁷ ETAG märkus: edukuse määr ei ole väga erinev raamprogrammi taotlusvoorude edukusest, pigem on veidi kõrgem

⁸ ETAG märkus: kooskõlas uuringu tulemustega tõstis ETAG juhtpartneri toetuse määra alates 1. veebruarist 2024.

EIT toetus

EIT toetusmeedet rahastati perioodil 2015–2023 programmist Mobilitas Pluss, mis on praeguseks lõppenud. Käesoleval rahastusperioodil see toetusmeede ei jätku.

Intervjueeritute arvates võiks EIT toetusmeede jätkuda, kuna huvi meetme vastu oli, kasutegurit tunnetati. Probleemiks oli, et rahastust ei võimaldatud kõigi projektiks vajalike reaalsete kulude katteks.

Ülikoolide teadusadministraatorid: EIT toetust peeti spetsiifiliseks partnerlustoetuseks, mille miinuseks olid ranged rahakasutustingimused, näiteks ei lubatud rahastust kasutada palgakulude mitteakadeemilisele töötajale. EIT meedet peeti kulukaks, kuna põhimõtteliselt tuli projektidele peale maksta, et seda toetusmeedet saada. Näiteks oli vaja maksta aastamaksu, mis pidi olema omafinantseering; põhilised reaalsed kululiigid projektis ei mahtunud abikõlblike kulude alla. **See toetus võiks jätkuda, kuid toetustingimused tuleks üle vaadata, et rahastus kataks projekti elluviimiseks vajalikud reaalsed kulud, et ei oleks vajalik projektile peale maksta.**

Raamprogrammis osalejad: meedet teatakse kui innovatsioonile ja ettevõtete loomisele suunatud skeemi, mis on ülikoolide teadlastele jäänud pigem kaugeks ja ebaselgeks. Taotlemisjuhised olid pigem keerukad. Huvi meetme vastu oleks, kuid eelarved peaksid olema suuremad, tingimused mõistlikud (sh kataksid ära projekti reaalsed kulud).

3.2. EESTI VIIS EESMÄRKI. ETAGI TOETUSMEETMED EESTI EESMÄRKIDE TÄITMISE TOETAMISEKS RAAMPROGRAMMIS „EUROOPA HORISONT“

3.2.1. SENISE TASEME HOIDMINE VÄLISTEADUSKOOSTÖÖ TOETAMISEL JA RAHVUSVAHELISTE PROJEKTIDE VÄLISRAHASTUSE SAAMISEL

Eesti senise taseme hoidmist välisrahastuse saamisel ja välisrahastuse taotlemise edukust toetavad ühelt poolt Eesti teadlaste järjepidev välisrahastuse taotlemine kui igapäevane teadustöö osa ja teiselt poolt toimiv riikliku rahastuse, ülikoolide sisemise rahastuse ja ning välisrahastuse taotlemise edukuse vaheline tasakaal. Toetusmeetmetest hinnati mõjukaimaks ja toetavaimaks ETAGi konsultantide infopäevi, koolitusi, konsultatsioone, ERC sildamisgrante. Kui ka grandi taotlemine (kohe) ei õnnestu, arendavad toetusmeetmed oluliselt taotlemise võimekust tuleviku perspektiivis.

Ülikoolide teadusadministraatorid: abiks on erinevate rahastusmeetmete grantide kirjutamise koolitused, kuid lisaks kindlasti ka administratiivsele tugimeeskonnale ning grantide elluviimisele suunatud koolitused ja toetused. ERC sildamisgrant on oluline, et tippteaduse võimekusega uurimisgrupid püsiksid ja areneksid, et oleks vähemalt osaline tööjõukulude kate, et valmistuda uuteks taotlusvoorudeks. EL partnerlustoetused aitavad luua temaatilisi konsortsiume, võrgustikke, et täiendavat rahastust taotleda. ETAGi mitterahalised ja rahalised meetmed (sh konsultantide tugi,

koolitused, infopäevad, info levitamine, ettevalmistustoetused jm) ning riiklikud toetusmeetmed teadusarenduse toetamiseks (sh ka baasfinantseerimine, mis rahastab teadustegevust ülikoolides, uurimisgruppides), aitavad hoida välisrahastuse taotlemise edukuse senist taset.

Raamprogrammis osalejad: kõik mitterahalised toetusmeetmed ja ettevalmistustoetus aitavad kaasa, et hoida välisrahastuse taotlemise edukuse senist taset. Praktiline kogemusvahetus, materjalide ja näidiste jagamine on abiks. Ettevalmistustoetuse suurendamine lävendi ületajatele võiks motiveerida taotlust esitama. ERC mitterahalised toetusmeetmed toetavad taotluste kirjutamist. Teadlaste jaoks moodustavad kõik toetusskeemid tervikuna (nii ETAGi, riiklikud, ülikoolide endi toetusmeetmed) ühe maastiku ja esmatähtis on see, et rahastamine ja tugimeetmete järjepidevus ei katkeks. Kui välisrahastust ei õnnestu saada, peab leidma muud allikad. Teadlase elu on keeruline, projektipõhiseid rahastusi kombineerides tuleb hoolitseda selle eest, et uurimirühm ei laguneks ja et uurimisgrupi töö toetamiseks oleks võimalik kasutada erinevaid rahastusmeetmeid.

Ingliskeelsed raamprogrammis osalejad: ERC toetusmeetmed motiveerivad tippteadlase granti taotlema. Ka juhul, kui granti taotlemine (kohe) ei õnnestu, arendavad toetusmeetmed taotlemise võimekust oluliselt. Eesti teaduse taseme ning välisrahastuse taotlemise edukus sõltub väga palju mitte üksnes ETAGi toetusmeetmetest, vaid ülikooli sisemisest struktuurist, võimekusest ja sisemistest meetmetest. Ingliskeelsetel teadlastel aitab Eesti teaduse taseme hoidmise ja edukasse välisrahastuse taotlemisse panustada ingliskeelne infovahetus, koolitused, konsultantide tugi, aga ka rahalised toetusmeetmed.

Eestikeelsed ERC taotlejad: algajaid teadlasi innustavad välisrahastust taotlema eelkõige ETAGi infopäevad, kogenud teadlasi aga konsultantide nõu ja tagasiside. Ettevalmistustoetust nähakse pigem sümbolse preemiana – et ETAG märkab ning tunnustab.

Ingliskeelsed ERC taotlejad toetavad eelkõige ETAGi mitterahalised toetusmeetmed ja toetaks leebematel tingimustel antav ERC sildamisgrant.

Ministeriumite teadusnõunikud: ETAGi rahalised ja mitterahalised meetmed mitte üksnes ei hoia taset välisteadusrahastuse taotlemisel, vaid aitavad Eesti teadusel elus püsida. Välisrahastuse edukast taotlemisest sõltuvad paljud uurimisgrupid ning seetõttu on taotlemise edukus eksistentsiaalne küsimus.

3.2.2. RAAMPROGRAMMIS OSALEJATE RINGI LAIENDAMINE

Raamprogrammis „Euroopa Horisont“ osalevate asutuste ringi laiendavad sihitatud infomaterjalid, koolitused ja infopäevad ning konsultatsioonid. Osalejate ringi laiendamisele aitavad kaasa ning seda mõjutavad nii rahalised kui mitterahalised toetusmeetmed. Kõiki seniseid meetmeid peeti vajalikuks, ennekõike toodi aga välja infopäevi ja konsultatsioone, mis peaksid olema erinevate (sh siiani vähem sihitatud) sihtrühmade spetsiifilised.

Ülikoolide teadusadministraatorid: kõige suurem roll on mitterahalistel toetusmeetmetel – infopäevadel, koolitustel ja konsultatsioonidel, listide infol. Mida rohkem erinevate osapoolteni suudetakse infopäevi ja üritusi viia, seda laiemaks osalejate ring kujuneb. Rahalistest meetmetest aitab kõige otsesemalt algajaid koordinaatoreid (kellel võrgustikku ja konsortsiumit veel ei ole) partnerlusüritustel osalemise toetus, et sõita Brüsselisse meetmega tutvuma ja võrgustuma.

Raamprogrammis osalejad: ETAGi infopäevad annavad teavet selle kohta, mis toetusvõimalused on olemas ja millised on tingimused. ERC toetusmeetmed ja konsultantide personaalne lähenemine teadlastele aitavad kaasa osalemise laienemisele. Välisrahastuse meetmeid on palju, edukas taotlemine

partnerina, ja veelgi enam juhtpartnerina, eeldab samm-sammult õppimist. Tuleks toetada tugevates konsortsiumites püsimist, kui võrgustikud on loodud. Tuleks toetada algajaid taotlejaid nii projektkoordinaatori kui ka osaleja rollis partneriks kujunemisel. Osalejate ringi aitaks laiendada see, kui muuta taotlejate elu nii lihtsaks kui võimalik; kompenseerida õiglaselt taotluste kirjutamisele kulunud ajakulu. Vaja oleks suuremaid boonuseid inimestele, kes on edukalt taotlenud ja ka edaspidi taotlevad ning oma taotlemiskogemust teiste taotlejatega jagavad.

Ingliskeelsed raamprogrammis osalejad arvavad, et eelkõige aitaks osalejate ringi laiendada pakutav tugi dokumentatsiooni/grandi kirjutamise tehnilise poole pealt; tugiteenuste väljatöötamine ja pakkumine (sh ka väiksematele või kogenud tugistruktuurita taotlejatele) ja rahaliste vahendite planeerimine osalemise toetamiseks.

Raamprogrammis osalevad ettevõtted: osalejate ringi võiks aidata laiendada ETAGi konsultantide veelgi laiem toetusvõrgustik ja infopäevad spetsiifiliselt ettevõtetele ning eraettevõtete, mittetulundusühingute ja sihtasutuste suurem innustamine edukalt taotlenud ettevõtjate kogemuslugude kaudu.

Eesti- ja ingliskeelsed ERC taotlejad: eelkõige aitaksid kaasa ETAGi mitterahalised toetusmeetmed – infopäevad, võrgustumisüritused, koolitused ülikoolides ja teistes asutustes kohapeal. Vaja oleks koolitada välja rohkem projektijuhte, kelle ülesandeks on võrgustikutöö toimimas hoidmine, kommunikatsioon, inimeste tugevuste ja eelduste tundmaõppimine.

Ministeeriumite teadusnõunikud: Osalejate ringi laiendaks see, kui tuua ühe laua taha võimalikult suur hulk osapooli, keda teema kõnetab ja anda neile võimalus arutleda ja otsida koostöövõimalusi välisteadusrahastuse taotlemiseks.

3.2.3. PROJEKTI ALGATAJATE JA EESTVEDAJATE TOETAMINE PROJEKTIDE KOORDINAATORITENA

Toetus mitterahaliste, paremini sihitud toetusmeetmete kaudu, aga ka toetus partnerlusüritustel osalemiseks, ERC toetusmeetmed tippteadlastele ja ettevalmistustoetus. Võrgustiku laiendamiseks on hea mõjutegur partnerlustoetused. Kaasav etapiviisiline koolitus, mis julgustaks olema juhtpartneriks ning kataks kogu projekti elutsükli (mitte üksnes taotlemisfaasi). Täiendavalt on vajalikud koolitused teadusadministratiivse tugisüsteemi järjepidevaks arendamiseks (sh järelkasv).

Ülikoolide teadusadministraatorid: mõningal määral aitavad kaasa mitterahalised toetused. Mida rohkem on hirmud maandatud ja projektide taotlemise ning elluviimise praktilist kogemusi jagatud, seda aktiivsemalt julgetakse koordinaatorina algataja ja eestvedaja rolli astuda. Oluline on infopäevadel, koolitustel, konsultatsioonidel taotlemise kõrval tähelepanu pöörata projektide elluviimisele, juhtimisele ning administratiivse tugimeeskonna koolitamisele.

Raamprogrammis osalejad: koordinaatori rollis algatajaks-eestvedajaks olemist toetavad eri kogemusastmega taotlejatele ja eri rollis taotlejatele (projektijuht vs täitja) mõeldud infopäevad, konsultatsioonid, materjalid, aga ka rahalised toetusmeetmed. Olulised on just koordinaatoritele ja nende tugimeeskondadele suunatud mitterahalised toetusmeetmed.

Ingliskeelsed raamprogrammis osalejad väitsid, et nad ei tea ühtegi ETAGi meetet, mis julgustaks olema juhtpartneriks. Kõigepealt oleks vaja leida inimesi, kellel on ideid, ambitsioone ja juhi potentsiaali ning kes suudavad hakkama saada bürokraatiaga. ETAGi korraldatav kahe- või kolmepäevane kursus

võib kaasa aidata, kui eelnevalt on leitud toimiv kooslus, kellele kursust korraldada. Kandideerijal on vaja käia konsortsiumi koosolekutel, et näha, kuidas algatajateks ja eestvedajateks saamist ette valmistatakse. Kuna väikesel ülikoolil on vähe nii rahalist kui inimressurssi, siis rahaline toetus tugisüsteemi koolitamiseks julgustaks eestvedajaks olemist. Töötajad peaksid läbima juhtimiskoolituse – mis sisaldab nii administreerimist, aruandlust kui ka teadusuuringu juhtimist.

Raamprogrammis osalevad ettevõtted: projekti algataja ja eestvedaja rolli aitab võtta eelnev kogemus konsortsiumis partnerina osalemisel ning seeläbi kõrvalt projektikoordineerimise nägemine ning kogemuste omandamine.

ERC taotlejad: koordinaatoreid toetavad infopäevad, ETAGi pakutav nõustamine ja teadusadministratiivse toe järjepidev väljakoolitamine.

Inglisekeelsed ERC taotlejad: koolitused peavad toimuma algusest: esiteks täitja/partner, lõpuks koordineeriva partneri projektijuht. Kõigepealt õpib inimene tundma teadusrahastuse süsteemi, arendab koostööd, õpib taotlusloogikat ja elluviimisinõudeid. Tipteadust ja ka juhtpartnerina taotlemist toetab kindlustunne, et on aega teadust teha ja et on olemas teadusadministratiivne tugisüsteem.

Ministeeriumite teadusnõunikud: rahalise stiimuli loomine otsetoetusega soodustaks juhtpartneriks olemist, kuid see on väga suur kaalumiskoht. Samuti oleks vajalik selgemalt kommunikeerida, millistel põhjustel on kasulik ja oluline olla koordinaatori rollis algataja ja eestvedaja, jagada edukate koordinaatorite kogemusi.

3.2.4. TIPPTEADUSE KONKURSSIDEL KANDIDEERIMISE JULGUSTAMINE

Teavitamine peaks olema sihitatum ja lähenemine individuaalsem, sest kõik ei pea ega saagi tippteadusgranti taotleda. Sildamisgrant peaks olema kättesaadavam (st mitte ainult A ja A tulemus, mitte ainult fookusvaldkondadega seotud). Samuti aitaks teadlase karjäärimudeli juhendmaterjali väljatöötamine ETAGi eestvedamisel. Mõjuteguriteks siinkohal on kättesaadavam sildamisgrant ja kogenud mentori tugi juba taotluse koostamisel (nt sellele, kellel on suurem potentsiaal taotluse viimistluse faasis).

Ülikoolide teadusadministraatorid: kõik ETAGi rahalised ja mitterahalised toetusmeetmed julgustavad tippkonkurssidel osalema. Kuna Eestis pole tippteadlasi palju, kes ERC taotlusi suudaksid edukalt esitada, siis on võimalik rakendada individuaalset lähenemist läbi infopäevade, personaalsete konsultatsioonide (sh koostöös ülikoolide teadusadministraatoritega).

Raamprogrammis osalejad: sildamisgrandi saamise tingimusi peeti liiga kõrgeteks. Varasemate tingimuste kontekstis oleks sildamisgrant nende teadlaste hulka kasvatanud, kes oleks soovinud tippteaduskonkurssidel osaleda, aga nüüd ei olda selle meetme toimivuses enam nii kindel. ETAGilt oodatakse meedet, mis tagaks mõistliku kompensatsiooni ERC grandikirjutamise ajakulule.

Inglisekeelsed raamprogrammis osalejad: Küsimus pole ainult ERC grantide suures rahalises mahus, vaid ka ambitsioonis konkureerida tippteadusgrantidele. Oluline on rahaliste toetusmeetmetega motiveerida, kuid kujundada hoiakuid tippteaduse ja tippteadlaste olulisusest ühiskonnas.

Eesti- ja ingliskeelsed ERC taotlejad: olemasolevatest meetmetest peeti kasulikuks eelkõige mentorlust ja intervjuukoolitusi. Toodi välja, et pigem neid Eesti teadlasi tuleks julgustada konkureerima tippteaduse konkurssidel, kellel on tugev CV või kes süsteemselt seda arendavad. Eesti teadlaskonnast peaks

kujundama toetava kogukonna, kus ka eri paneelidesse kuuluvad teadlased loeksid üksteise taotlusi ja annaksid tagasisidet.

Ministeeriumite teadusnõunikud: teadlased vajaksid konkreetse projektitaotluse kirjutamisel nõu ennekõike hindamiskriteeriumite osas. Teadusnõunikelt tuli ettepanek, et ETAG võiks organiseerida rahvusvahelisi teaduskonverentse, kus teadlased räägiksid oma tipp-teadustööst ning Eesti teadlased saaksid kogemusi väljastpoolt oma uurimisgrupi koostöövõrgustikku.

3.2.5. PANUSTAMINE ÜLEMAAILMSETE PROBLEEMIDE LAHENDAMISSE

Ülemaailmsete probleemide lahendamisse panustavad välisrahastust taotledes uurimisgrupid nii juhtpartneri kui ka partneri rollis, sidudes projekti eesmärgi ja väljundeid taotlusvooru tingimustes kirjeldatud ülemaailmsete sihtidega. ETAGi mõjutusteguriteks on erinevates välisrahastuse taotlusvoorudes osalemist toetavad rahalised ja mitterahalised meetmed, eelkõige konsultantide infopäevad, koolitused, info ja materjalid, aga ka partnerlusüritustel osalemise toetus, ERC sildamisgrant.

Ülikoolide teadusadministraatorid: partnerlusüritustel osalemise toetus, ETAGi infopäevad ja konsultatsioonid võiksid aidata konsortsiumeid laiendada ning osaleda edukamalt välisrahastuse taotlusvoorudes.

Raamprogrammis osalejad: ettevalmistustoetus lävendi ületanutele aitab investeerida taotluste edasi arendamisse, et välisteaduskoostöös rahastust taotleda ning panustada ülemaailmsete probleemide lahendamisse. Lühiajalised uurimisvisiidid oleksid vajalikud võrgustiku laiendamiseks, arendamiseks ja sisuliseks tööks projekti visiooni loomisel ja projektitaotluse kirjutamisel. Tänapäevane partnerlusüritustel osalemise toetuse meede on raamprogrammis osalenud intervjuueeritute hinnangul liiga kitsas – ei toeta konsortsiumiga koostumist, võrgustiku hoidmist ja arendamist, mida teadlased teevad pigem konverentsidel ja partnerasutuste külaskäikudel. Oluline on võimalikult varajane ETAGi-poolne eelinfo tööprogrammide sisust, et edukalt välisrahastust taotleda.

Ingliskeelsed raamprogrammis osalejad: praegustel toetusmeetmetel ei nähta otsest seost globaalsete probleemide lahendamisega, kuna ETAGi ministeeriumi allasutusena uurimisteemasid mõjutada ei saa. ETAGi roll võib siinkohal olla teadlaste-poliitikute kokku viimine, et teadlaste-poliitikute arusaamad arendus- ja uurimisvajadustest vastastikuselt kokku tuua.

Eesti- ja ingliskeelsed ERC taotlejad: Eesti personaalsed uurimistoetuste taotlusvoorud võiksid olla taotlemise, taotluse struktuuri ja hindamise loogikalt sarnasemad raamprogrammist või ERCst taotlemisega – et ühte taotlust saaks kohandada lihtsamalt ühte või teise vooru. Seega mõtleksid teadlased tõsisemalt nii ülemaailmsele mõjule kui Eesti ühiskonnale, majandusele suunatud mõju teemadel. Väga tugevad ERC (aga ka muude välisteaduskoostöö taotlusvoorude) taotlused võiksid pääseda lihtsamalt näiteks stardi- või rühmagrandi taotlusvooru ning uurimistoetuste taotlusvormid võiksid olla sarnasemad raamprogrammi taotlustega, et oleks võimalus vastastikuselt taotlusi edasi arendada. Ei saa oodata üheltpoolt teadlaselt, ka Eesti teadlaselt mitte, et ta lahendaks ülemaailmseid probleeme, kui tema teemavaldkonda ei peeta prioriteetseks ja seda välisteaduskoostööd soodustavate toetusmeetmetega ei toetata. Seega on oluline ETAGi kommunikatsioon, infopäevadel, koolitustel selgitada ülemaailmsete probleemide lahendamisega seotud tegevuste tähtsust väliskoostööprojektides ning toetada seda eesmärki läbi toetusmeetmete.

3.3. VÄLJAKUTSED JA ETTEPANEKUD

Olemasolevate ETAGi välisteaduskoostöö meetmetega ollakse rahul, neid peetakse oluliseks ning soovitakse meetmete jätkumist, edasi arendamist. Rohkem peaks olema meetmeid ja tuge doktorantidele, alustavatele teadlastele ja projektijuhtidele, ka alustavatele teadusadministraatoritele ning eraldi ka kogunud projektikoordinaatoritele. Sihtgrupispetsiifiliste koolituste ja infopäevade kõrval on oluline ka valdkonna ja sektorite vahelise teaduskoostöö innustamine, vastastikuselt kogemustest õppimine. Senisest enam tuleks tähelepanu pöörata mitte üksnes taotlemisele, vaid ka projektide elluviimise toetamisele ning nõustamisele.

Toetusmeetmed peaksid olema konkreetsetele sihtgruppidele sihitatud, nende vajadustele otseselt vastavad. Tugeva potentsiaaliga ERC taotlejad vajavad kõrgetasemelise mentori nõu juba enne taotluse esitamist, enne intervjuud. Vähemalt mõned ettevõtjad sooviksid välisteadusrahastust taotleda, kuid nendele suunatud kompaktselt infot ja infopäevi ning koolitusi on vähe. ETAG võiks olla toetusmeetmetega proaktiivsem ja personaalsem (koostöö teadusadministraatoritega ja uurimisgruppide juhtidega). Osaluse laiendamise potentsiaali näevad intervjueritud ettevõtete, avaliku sektori ja mittetulundusühingute kaasamisel taotlejate/osalejatena. Samuti on oluline toetada välisteaduskoostöö meetmetega teadlaskarjääri teerajal täitjast partneri rollis projektijuhiks ja edasi konsortiumi projektijuhiks arenemisel. ETAG jagab aktiivselt erinevates kanalites infot, kuid teadlaste vaates peegeldati info üleküllust ning seetõttu on oluline kommunikatsiooni analüüsida ja arendada (näiteks listidesse saadetava info filtrite abil) eri sihtrühmade vajadusi arvestavalt. Intervjueritavad olid seisukohal, et kõikide tänaste ETAGi välisteaduskoostööd toetavate meetmetega peaks jätkama, nende kohta rohkem infot jagama, meetmeid edasi arendama. Mitmete meetmete puhul toodi välja nende rahalise mahu ebapiisavust (nt ettevalmistustoetus, partnerlust toetavad meetmed), samas mõisteti vahendite piiratust.

Lahendustena pakuti meetmete põhjalikumat analüüsimist, et teha teadmispõhised otsused meetmete mahu suurendamise ja laiendamise kohta. Oluliseks peeti, et sildamisgrant ei oleks vaid kahes voorus A tulemuste saavutanutele, kuna see on niigi tippude tipp ning et sildamisgrandi kasutusaeg ei oleks nii lühiajaliselt piiratud. Mõned osalejad arvasid, et sildamisgrant võiks olla saajate ringi laiendamise sihil, kuid ressursside piiratusel senisest veidi väiksem. Teised väitsid, et väiksem sildamisgrant ei võimaldaks eelmise grandide ja uue taotluse rahastusotsuse vahele jääval perioodil tiptasemel uurimisgruppide ellujäämist tagada.

Sarnaselt MSCA järeldoktori grandide ja ETAGi järeldoktori grandide meetmete sidumisega, rahvusvahelist põhjalikku hindamistulemust ära kasutades, võiks ka ERC sildamisgrandide kõrval olla võimalus suunata tugevad taotlused otse personaalsete uurimistoetuste taotlusvooru (sh oleks selleks vaja tingimusi, vorme ühtlustada/kohandada). Hindamisotsuste saamise järel on vajalik koos teadlasega tulemusi analüüsida ja neist õppida.

3.3.1. SIHTRÜHMAD RAHULOLU JA KATMATA VAJADUSED

Ülikoolide teadusadministraatorid olid neile suunatud välisteaduskoostöö toetusmeetmetega pigem rahul. Kõige olulisemaks peeti neile antava info kiirust, asjakohasust ja värskust. Väga vajalikeks peeti ka juhendeid grantide taotlejale ja elluviijatele ning koolitusi (sh salvestusi, veebis osalemise võimalust).

Siiski arvati, et võiks tegeleda veelgi kommunikatsiooni parandamisega ETAGi, ülikoolide ja ministeeriumite vahel, et asjakohane info jõuaks koostöös operatiivselt õigete sihtgruppideni.

- Olemasolevaid meetmeid võiks kontsentreerida, sihistada täpsemalt ja pakkuda eesmärgistatumalt, toetussummad peaksid olema suuremad, bürokraatiat tuleks hoida minimaalsena.
- Doktorantidele ja alustavatele teadlastele, koordinaatoritele ning teadusadministratiivsetele tugimeeskondadele on oluline pakkuda senisest rohkem sihitatud koolitusi, infopäevi, konsultatsioone.
- Erineva kogemusega, eri meetmete projektide koordinaatorite vajadused ei ole piisavalt kaetud (algaja ja kogenud projektikoordinaator vajavad tuge eriküsimustes).
- Täitjad ja põhitäitjad (osalejad), kes võiksid kujuneda projektikoordinaatoriteks, vajaksid rohkem spetsiaalseid toetusmeetmeid.
- Teadusadministraatorite teadmiste ja oskuste ajakohasena hoidmine ning teadusadministraatorite järelkasvu tagamine vajab samuti tähelepanu (ka neile sihitatud koolitused, infopäevad, materjalid, konsulteerimine).
- Vähemalt osadel ettevõtjatel on huvi raamprogrammist taotleda, kuid nende vajadustele vastavaid koolitusi, infopäevi, ettevõtjatele suunatud rahastusmeetmete info jagamist napib. Oleks vaja sisutihedaid sihitatud üritusi ettevõtjatele ning ka üritusi ettevõtete ja teiste taotlejate (avalik sektor, teadlased) kokku viimiseks.

Raamprogrammis osalejad tunnustavad ETAGit ja toetusmeetmeid, tõhusat infovahetust. Kõik olemasolevad toetusmeetmed on olulised, ka EIT-sarnased meetmed tuleks intervjueeritute arvates taasavada. Alustavad teadlased, doktorandid, järeldoktorid vajaksid senisest rohkem tähelepanu ja sihtgrupi vajadustele vastavaid toetusmeetmeid.

- ETAG võiks oma toetusmeetmetega **olla proaktiivsem**, rohkem ja personaalsemalt toetada teadlasi rahastuse saamisel, kontakteeruda teadlastega otse. Nii saaks suunata just kõige perspektiivikamaid teadlasi neile sobivate taotlusvoorude juurde. Tuleks tugevdada Eesti teaduse konkurentsivõimelisust, rõhutada tugevusi ja tegeleda nõrkuste parendamisega. Oluline on taotluste koostamise ja projektide elluviimiskogemusi Eesti teadlas- ja teadusadministratiivses kogukonnas teadlikult analüüsida ning arenguvajadustega järjepidevalt tegeleda, sh ETAG välisteaduskoostöö meetmete kaudu.

Ingliskeelsed raamprogrammis osalejad Vajavad ETAGi konsultantidelt rohkem konsultatsioone.

- Soovitakse tuge eelarvete koostamisel ja infot taotlusvooru detailsete nõuete kohta, projektide juhtimise ja abikõlbliku elluviimise juhendeid. Senisest rohkem oodatakse tuge taotluste kirjutamise etapis, silmast-silma konsultatsioone taotluse koostamise ja projekti elluviimise olulistest sõlmpunktides.
- Algajad granditaotlejad vajaksid rohkem samm-sammulist nõu ja tuge alates sobivate rahastusvoorude leidmisest, nõuetekohase taotluse koostamisest kuni projektijuhina projekti juhtimise ja täitjana oma rolli täitmise, sisulise ja finantsaruandluse ning audititeni. Oluline on pakkuda jõukohaseid taotlusvõimalusi, alustades lihtsamatest ja väiksematest grantidest.

ERC taotlejad arvavad, et Eestis õhutatakse liiga paljusid teadlasi ERC taotlusi esitama. Kogenud taotlejad teavad, et tegemist on tippteaduse taotlusvooriga, millel on spetsiifilised eeltingimused, mis eeldab süsteemset, järjepidevat ja pikaajalist teadlaskarjääri arendamist. Tähtis on teadlik tippteadlase profiili ja tugeva temaatilise uurimisgrupi arendamine. Taotlejad ootavad valdkonnas teaduslikult kõrgel tasemel ning ERCs kogenud mentorite tuge. Noortel alustavatel teadlastel on kõige keerulisem ning nad vajaksid kõige rohkem tuge, sh teadlaskarjääri teadlikul planeerimisel. Intervjuuvooru jõudnud hindasid mentoreid kõrgelt, kuid nende valikul oodatakse ETAGilt või varem taotlenud teadlaste nõu, valik nõuab teadlikku läbimõtlemit. Mentori tuge oleks vaja juba taotluse kirjutamise keskmises ning lõppetapis. Ettepanek teadlastelt on tugevamad taotlused välja sõeluda, et pakkuda neile ehk suurema potentsiaaliga taotlejatele sihitult kõrgetasemelise mentori tuge juba taotluse kirjutamise ning viimistlemise faasis. Lisaks ERC tingimuste tundmisele on oluline sisuline tippteadlase valdkondlik tagasiside.

Raamprogrammis osalevad ettevõtted: vähemalt osadel intervjuul osalenud ettevõtete esindajatel on olemas soov välisteaduskoostöö rahastust taotleda, kuid selleks vajalikku infot on neil vähe. Oodatakse edukaid kogemuslugusid ettevõtjalt ettevõtjale (nendelt, kes on taotlenud ja saanud toetust), ETAG võiks neid ettevõtjaid teavitusüritustele kaasata.

Ministeeriumite teadusnõunikud: ETAG saab aidata luua tingimused (ennekõike infoväli ja koos ministeeriumitega rahalised toetused näiteks partnerluste toetamiseks), mis aitavad teadlastel rahvusvahelist teadust teha / välisrahastust taotleda. **Eesti on väike riik piiratud rahastusvõimalustega ja ressursid tuleb neid killustamata fookuseerida sinna, kus on Eesti teadlaste tugevused, kompetents, võimekus ja konkurentsivõimelisus.**

3.3.2. MEETMETEGA JÄTKAMINE JA TINGIMUSTE MUUTMISE SOOVITUSED

Ülikoolide teadusadministraatorid: kõik senised ETAGi toetusmeetmed peaksid jätkuma, ka EIT toetused. Teadusadministraatorid jõudsid arutluse käigus selliste soovitusteni:

- Ettevalmistustoetused võiks olla kõigile lävendi ületanutele, nende rahaline maht saaja kohta peaks olema suurem, et katta suurem osa taotluse ettevalmistusel tehtud kulusid, premeerida taotlusse panustajaid, hoida ja arendada konsortsiumit ning seemnerahana investeerida järgmise taotluse kirjutamisse.
- Partnerluste toetamise meetmes võiks suurendada rahalisi mahte, et rohkem Eesti partneriga taotlusi saaks kaasrahastuse, rohkem projekti elluviimiseks vajalikke kululiike võiks olla abikõlblikud.
- ERC toetusmeetmete süsteem on väga hästi välja töötatud – meede katab kõik erinevad etapid, seal ei ole midagi vaja muuta.
- „Euroopa Horisondi“ partnerlusüritustel osalemise toetust võiks ETAG rohkem tutvustada.
- Koostöös ja ETAGi eestvedamisel välja töötada ühtsed juhendid, eeskirjad, näidised ja tööriistad, mis taotlemaid teadlasi ja neid toetavaid teadusadministraatoreid nii taotlemise kui projektide elluviimise faasis aitaksid.

Raamprogrammis osalejad: mitterahalised toetusmeetmed peaksid kindlasti jääma – infopäevad, materjalid (sh näidised, mis aitaksid taotluse koostamisel), konsultatsioonid. Lisaks oleks vaja koolitusi,

kuidas konkreetse taotlusvooru teksti tõlgendada ning taotluse ideed ning eri osasid sõnastada, koostada.

- Infopäevad võivad olla valdkondade ülesed, aga vähemalt osad võiksid olla sihitud, näiteks humanitaarteadlastele või sotsiaalteadlastele. Sellised infopäevad võiksid inimesi kokku tuua ja viia koostööni, **toetada ühtse teadlaskogukonna tunnet**.
- Ettevalmistustoetus lävendi ületanutele võiks jääda, sellest toetusest tuleks rohkem teavitada. Summad tuleks muuta suuremaks, siis oleks meede motiveerivam.
- ERC sildamisgrandi ja lühiajaliste õppereiside toetamisega grandihoidjate juurde peaks kindlasti jätkama.
- Euroopa Liidu partnerlustes osalemise, partnerlusüritustel osalemise ja EIT toetus pole nii vajalikud – neid ressursse võiks investeerida pigem teistesse meetmetesse.
- Välja tuleb arendada toetuste taotluste spetsiifilised tehnikad ja näidised, mis aitaksid granditaotluse kirjutamist paremaks muuta.

Ingliskeelsed raamprogrammis osalejad: igasugune tugi, nii rahaline kui mitterahaline, võiks jätkuda. Infopäevadest tuleks pikemalt ette teavitada, need võiksid olla eri sihtgruppidele (sh on ka ühe sihtgrupi sees nt algajad ning edasijõudnud või väga kogunud taotlejad – igaühel oma vajadused) ja eri fookusega. Koolitustel võiks kindlasti olla kogemuste jagamise osa, kus taotluse saanud oma kogemusi jagaksid. Taotlusvõimaluste eelinfo võiks liikuda sihitatult, ka filtreeritult (potentsiaalsetele taotlejatele) ja võimalikult varakult.

Raamprogrammis osalevad ettevõtted: ükski toetusmeede ei ole üleliigne, kõik olemasolevad toetusmeetmed võiksid jätkuda. Ettevalmistustoetuse summat tuleks tõsta. Rohkem võiks olla just ettevõtetele suunatud infopäevi, materjale ja konsultatsioone.

ERC taotlejate arvates tuleks kõikide tänaste meetmetega jätkata.

- Rohkem tuleks investeerida sildamisgrantidesse. Võiks kaaluda, et ka esimeses voorus A ja teises voorus B saanud võiksid saada grandit nagu varem. Võiks mõelda, kas saaks ERC tugevaid taotlusi, mis rahastuse ja sildamisgrandita jäänud, suunata näiteks personaalsete uurimistoetuste taotlusvooru, sarnaselt järeldoktori taotlustega MSCA voorust. Sildamisgrant võiks olla ajalise kasutuspiiranguta.
- Kindlasti tuleks jätkata grandikirjutamise koolitusega, mentorlusega. Jätkuma peaksid ERC osas grandikirjutamise koolitused algajatele, kuid eraldi ka kogunud tippteadlastele. Intervjueeritud teadlaste sõnul võiks intervjuukoolituse mentoreid rakendada juba kirjutamise faasis, eelkõige tugevamatele taotlejatele⁹. Teadlased vajavad abi mentorite valikul.
- Lühiajalised mobiilsused grandisaaja juurde võiksid jääda, aga seda meedet on vaja rohkem tutvustada ning vastuvõtvaid mentoreid ka paremini ette valmistada (mida nad lähetuse käigus edasi annavad).
- Infopäevi, infokirju, koolitusi tuleks sihistada eri sihtgruppidele vastavalt nende vajadustele.

⁹ ETAGi märkus: nii taotluse ülevaatamise kui harjutusintervjuu mentorite nimekiri on sama.

Ministeeriumite teadusnõunikud: kõik toetusmeetmed on vajalikud. Partnerluses on teadusnõunike peamine tähelepanu sellel, kuidas Eesti suudaks Euroopas oma positsioone kaitsta. ETAGi konsultandid teevad head ja operatiivset tööd, orienteeruvad hästi kiiresti muutuvates Euroopa bürokraatia nõuetes ja skeemides ning selgitavad seda ministeeriumi ametnikele, teistele sihtrühmadele.

Infopäevi eelistatakse näha rohkem sihituna sihtgrupipõhiselt, aga teatud eesmärged täidavad valdkonna- ja sektorite ülesed koolitused ja üritused. Täheledatakse, et selline sihistatus on ETAGile küll lisatöö, kuid võiks avada uusi võimalusi osalejate ringi laiendamiseks ja välisteadusrahastuse taseme hoidmiseks.

3.3.3. OOTUSED MEETMETE EDASIARENDAmiseks

Mitterahalisi meetmeid väärtustavad osalejad kõrgelt, kuid leitakse, et need vajaksid põhjalikumalt tutvustamist. Infopäevad peaksid olema täpsemalt sihtgruppidele ja nende vajadustele sihitatud. Sealjuures iga sihtgrupi sees on eri kogemusega ja rollis taotlejaid, kes vajavad eri lähenemist. Välisteadlased on huvitatud, et nendeni jõuaks ingliskeelne info otse ja kiiremini. Välisteadlased vajaksid selgemat sõnumit, et ka neile on ETAGi rahalised ja mitterahalised toetusmeetmed mõeldud ning nende panust raamprogrammist ERC taotlejana oodatakse, sh et panustataks nii ülemaailmsetele kui ka Eesti strateegiliste teadusarenduse eesmärkide täitmisele „Euroopa Horisondi“ voorudes. Ettevõtjad vajavad osalemisvõimaluste kohta motiveerivat, selget ja kompaktni infot. ERCd taotlevad tippteadlased vajavad juba taotluse kirjutamise faasis ERC tingimusi hästi tundvat ning valdkondliku tippteadlase kogemusega mentorit. Lisaks vajatakse sama mentori või näiteks ETAGi konsultandi spetsiifilist tuge taotluse tehnilistes küsimustes.

Ettevalmistustoetus – saajate ring võiks laieneda (näiteks algajatele partneri rollis taotlenutele, kes juhivad töopaketti vms), summa peaks olema motiveerivam. Võiks kaaluda ümberkujundamist, et ettevalmistustoetus oleks ka praktiliselt ja sisuliselt taotluse ettevalmistamist toetav rahaline meede ehk teatud tingimustel juba taotluse kirjutamise faasis taotletav ja kättesaadav.

ERC toetusmeetmed – sildamisgrant võiks laieneda valdkondadele, kus on tugevad teadlased, mitte piirduma ainult teatud kitsaste eelisarendatavate valdkondadega ning kasutamiskiiranguid ei tuleks seada, seda võiksid saada ka voorudes A ja B tulemuse saanud teadlased (nagu varem). Mentorlusinitsiatiivi meede võiks rakendada juba taotlemise faasis, mitte vaid intervjuu faasis ning eraldi oleks vaja juhust/soovitust mentori valimiseks (kogenud taotlejad oskavad soovitada kriteeriume). Rahastuseta jäänud ERC tugevamad taotlused võiksid liikuda otse personaalsete uurimistoetuste grantide taotlusvoorudesse, sh oleks vaja sel juhul ühtlustada taotlusvormi ning hindamismeetodeid, et ülekandes oleks vähem bürokraatiat. ETAG võiks eraldi tegeleda teadlaskarjääri mudeli juhendi väljatöötamisega, mis aitaks tippteadlase karjääri teadlikult arendada, sh liikuda selles suunas, et vastata ERC tingimustele.

EL partnerlustes osalemise toetus (varasem nt ERA-NET) – pigem osaleda vähemates voorudes, kuid piisava kaasrahastusega (mitte vaid 1–2 kaasrahastatavat taotlust), mis oleks taotlejatele motiveeriv ja perspektiivikas. Kui edukuse määr ja rahastuse summad jäävad madalaks, siis edaspidi ei soovitata Eesti partnereid konsortiumitesse kaasata. Juhtpartnerlus peaks olema kõrgemalt rahastatud.

Partnerlusüritustel osalemise toetus – intervjueritud kahtlesid selle meetme vajalikkuses. Toodi välja, et pigem toimub partnerluste ehitamine eriala- ja valdkondade ülestel konverentsidel, partnerite küllastamisel, mitte Brüsseli infopäevadel, kus teadlasi püüavad oma meeskondadesse värvata näiteks konsultatsioonifirmad.

EIT toetus oleks vajalik, kuid meede peaks katma kõik projekti elluviimiseks vajalikud kulud – eraldi toodi välja lähetus- ja personalikulud, täiendav rahastus labori sisseseade, vajaliku inventari ja infrastruktuuri soetamiseks.

3.3.4. EESTI VIIT EESMÄRKI TOETAVATE ETAGI MEETMETE PARENDAMINE

Toetusmeetmed rahastuse senise taseme hoidmiseks – ETAGil tuleb aktiivsemalt kasutada Brüsseli bürood, et Eesti teadust ning teadlasi nähtavamaks teha. Lisaks võiks ETAG kaaluda täiendavate taotluste rahastamist, mis on väga tihedast hindamissõelast läbi käinud, kõrge tulemuse saanud, kuid jäänud nii ERC kui ETAGi sildamisgrandi rahastuseta. See motiveeriks teadlasi rohkem taotlema, kuna nii oleks rohkem potentsiaalseid rahastusvõimalusi.

Oluline on ETAGi (ja ülikoolide) toetavad sõnumid teadlastele, et ka pärast negatiivse hindamisotsuse saamist tasub uuesti üritada. Suur osa otsustest on negatiivsed, oluline on kogemustest õppida. Nii ETAG kui teadusasutused peaksid selleks keskselt tuge ja nõu pakkuma. Tähtis on jälgida, et tugevad uurimisgrupid ei läheks rahastusperioodide vahelisel ajal laiali.

Toetusmeetmed raamprogrammis osalejate ringi laiendamiseks – ETAG peaks rohkem tegema koostööd ülikoolidega (projekti kirjutamine, intervjuule pääsemine), toetama ja koolitama ülikoolide teadusadministraatoreid ja kaasama teaduskondades projektikirjutajaid, kelle oskusi ei kasutata praegu piisavalt. Tuleks soodustada ja laiendada ülikoolide ja ettevõtjate koostööd, tuua teaduskommunikatsioon ja teadlaste töö tulemused laiema avalikkuse ette, jagades positiivseid ettevõtjatest taotlejate või valdkondade- ja sektorite vaheliste välisrahastusega projektide kogemusi ning näiteid.

Toetusmeetmed algatajate ja eestvedajate toetamiseks – senisest enam tuleks teadvustada teadlastele, et ETAG on nende jaoks olemas, aitab taotlemisel samm-sammult ja konsultandid annavad nõu, kuidas taotlusi ette valmistada. Ettevalmistustoetust peaks võimaldama ka partneritele (osalejad), mitte ainult juhtpartneritele (koordinaatorid). Kui toetatakse tugevat teadust Eestis, tugevate töörühmade tekkimist ning kui Eesti teadlased suudavad meelitada välismaalt tugevaid teadlasi Eestisse, siis on ka lootust, et meid soovitakse rahvusvahelistes konsortiumites juhtpositsioonis näha. Inglisekeelsetele raamprogrammis osalejatele ei meeldi mõtteviis, et oleme väike ja vaene riik, usutakse, et oleme piisavalt tugevad, et juhtida suuri ja kõrgetasemelisi konsortsiume.

Toetusmeetmed, mis aitavad julgustada Eesti teadlasi konkureerima tippteaduse konkurssidel (ERC) – Eestisse on ERC grante võrreldes Lääne-Euroopa riikidega tulnud pigem vähe. Teadlastele oleks vaja individuaalselt läheneda, kaardistada suurema potentsiaaliga tippteadlased ning toetada neid täpselt sihitatud info ning tugimeetmetega. ERC rahastuse saanud tippteadlased töid välja, et oleks vajalik ETAGi (ja ka teadusasutuste poolt) rohkem toetusmeetmeid neile, kes veel ei ole ülemaailmse tippteadlase staatuses, kuid et meil oleks „tippteadlaste taimelava“, kust potentsiaaliga teadlased toetusmeetmete innustusel tippteadlaseks kujunevad. Tuleks hästi läbi mõelda ja selgelt sõnastada (sh ETAGi poolt), miks Eesti ja välismaa tippteadlased oma ERC grantidega peaksid Eestisse tulema või Eestisse jääma, et panustada nii ülemaailmsete probleemide kui Eestile oluliste (välis)teadus(koostöö)eesmärkide täitmisel ning Eesti teadusesse ja ühiskonda tervikuna.

LISA 1 ETAGI VÄLISTEADUSKOOSTÖÖD

TOETAVAD MEETMED

Rahaline / mitterahaline toetusmeede ETAGilt (okt 2023 seis)	Kirjeldus ¹⁰
Mitterahalised toetusmeetmed ETAGi konsulantidelt	<ul style="list-style-type: none"> - Infopäevad - materjalid - konsultatsioonid (rahvusvahelise koostöö konsultandid): ETAG rahvusvahelise koostöö konsultandid: Oma tööprogrammi temaatikat valdava neutraalse osapoolena annavad „Euroopa Horisondi“ konsultandid personaalseid konsultatsioone sobiva teema otsimisel tööprogrammist (ülevaated valdkondlikest tööprogrammidest, otsingud teiste valdkondade tööprogrammidest), selgitavad tehnilisi küsimusi (üldised osalemistingimused, tehnilised aspektid taotluses, rahastamisküsimused jne) või aitavad partnerotsingutes (konsortsiumisse partneri leidmine, partnerile konsortsiumi leidmine). ETAGi huvitab muuhulgas, kas sihtrühm on teadlik, et nad saavad tellida sihitud infopäevi ja koolitusi oma asutusele/rühmale vastavalt vajadusele.
Ettevalmistustoetus lävendi ületanutele (rahaline)	<ul style="list-style-type: none"> - projekti ettevalmistuse ja kirjutamisega seotud kulud. (konsortsiumi juhtpartnerile 5000 EUR, individuaalgrandid 3000 EUR) + (Balti boonus 1000 EUR)¹¹ - taotlemine: kriteeriumitele vastav asutus taotleb ETAGist toetust
ERC toetusmeetmed (Mobilitas programmist) (rahalised on ERC sildamisgrant, lühiajalised õppereisid, mentorlus)	Erinevad alam-toetusmeetmed: <ul style="list-style-type: none"> - ERC intervjuu koolitused - ERC grandid kirjutamise koolitused - Rahaline: lühiajalised õppereisid ERC grandihoidjate juurde (1500–7000 EUR) - Rahaline: ERC mentorlusinitsiatiiv ehk retsensioon vs harjutusintervjuu (kuni 500 EUR / mentor) - Rahaline: ERC sildamisgrant (150 000 EUR / 1,5 aastaks, kellel 1. ja 2. vooru tulemusel A, aga ERC rahastust ei saa)
EL partnerlustes osalemise toetus (varem ERA-NET, rahaline)	<ul style="list-style-type: none"> - ETAG rahastab Eesti teadlastega projekti kuni 150 000 euroga (100 000 lihtpartnerina osalemise ja 150 000 koordinaatori rolli puhul)¹² - Eestis on partnerlusi rahastanud Eesti Teadusagentuur (ETAG), Maaeluministerium ja Keskkonnaministerium. - Eesti riik osaleb oma teadusrahastuse mahtu ja teadlaste arvu arvestades võrdlemisi paljudes erinevates partnerlustes, mistõttu igast partnerlusest rahastatud projektide arv jääb 1-2 vahele.
Partnerlusüritustel osalemise toetus	Partnerlusüritustel osalemise toetus: 1000 EUR / in. Toetuse eesmärgiks on suurendada Eesti asutuste taotlemisaktiivsust raamprogrammis „Euroopa Horisont“.

¹⁰ Uuringu “Väliteaduskoostööd toetavate meetmete mõju analüüsi kvalitatiivne osa” tellija on SA Eesti Teadusagentuur hankelepingu nr 1.2-5/23/35 alusel ning see viiakse läbi 27.10.2023.-27.01.2024 Tallinna Tehnikaülikooli, Turu-uuringute AS, Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli teadlaste ja ekspertide koostöös. Projektijuht: Ivi Riivits-Arkonsuo.

¹¹ ETAGi märkus: kooskõlas uuringu tulemustega tõstisime ettevalmistustoetuse summasid alates 1. veebruarist 2024. Uued toetussummad on vastavalt 7000/4000 eurot; Balti boonus jäi samaks. Vt ka <https://etag.ee/valiskoostoo/euroopa-horisont/projektide-ettevalmistustoetus/>

¹² ETAGi märkus: kooskõlas uuringu tulemustega tõstisime partnerluste koordinaatorite rahalise mahu kahekordseks alates partnerluste voorudest, mis avanevad 2024. a. Uued summad on vastavalt 150 000 lihtpartnerina osalemise ja 300 000 koordinaatori rolli puhul. Vt ka <https://www.etag.ee/valiskoostoo/euroopa-horisont/partnerlused/era-net-projektid/>

(Rahaline)	Toetust saab taotleda reisikulude hüvitamiseks, et osaleda „Euroopa Horisondi“ II samba ja missioonide taotlusvoorudes partnerite leidmiseks korraldatud üritustel.
EIT toetus (H2020 ehk vana, enam ei ole) Rahaline (sisuliselt kaasfinantseeriti mitteabikõlblike kulude osaliseks / täielikuks katteks)	EIT partnerluse toetus: https://www.etag.ee/rahastamine/partnerlus-ja-koostotoetused/mobilitas-pluss-partnerlus-ja-koostotoetused/horisont-2020-eit-toetus/ EIT puhul hüvitati KIC konsortsiumi töös osalemisega seotud kulud, mida ei hüvitata partnerile muul moel ning milleks on eelkõige lähetus – ja personalikulud. Kulude hüvitamiseks tuli vastaval vormil esitada Eesti Teadusagentuurile tegevuskava, mis sisaldas ka eelarvet. EIT konsortsiumi tuumikpartneritel hüvitati kulusid kuni 50 000 eurot aastas, maksimaalselt nelja aasta jooksul pärast tuumikpartneriks saamist. EIT konsortsiumi assotsieerunud partnerite kulusid hüvitati kuni 30 000 eurot aastas, maksimaalselt nelja aasta jooksul. Teist tüüpi EIT partnerite kulusid hüvitati kuni 30 000 eurot aastas, maksimaalselt kahe aasta jooksul. Tegevuse kulusid ei saanud hüvitada pärast abikõlblikkuse perioodi lõppu

Eesti on raamprogrammiks „Euroopa Horisont“ sõnastanud 5 eesmärki

- 1) Hoida Eesti **senist taset** välisteaduskoostöö toetamisel ja rahvusvaheliste projektide välisrahastuse saamisel
- 2) **Laiendada raamprogrammis „Euroopa Horisont“ osalejate ringi** (taotlusvoorudes projektijuhina; konsortsiumis juhtpartneri või partnerina; projekti täitjana partneriks oleva asutuse kaudu)
- 3) Innustada raamprogrammis osalejaid olema **taotlusvoorudes algatajateks ja eestvedajateks**
- 4) Julgustada Eesti teadlasi konkureerima **tippteaduse konkurssidel** (ERC)
- 5) Panustada **ülemaailmsete probleemide lahendamisse** (näiteks kliimamuutustele ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidele; luua töökohti, edendada majanduskasvu, tööstuse konkurentsivõimet ning Eesti atraktiivsust teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas. Edendada igat liiki innovatsiooni, sealhulgas läbimurdelist innovatsiooni, edendada innovatiivsete lahenduste turule viimist ning optimeerida investeringute tulemusi, et suurendada mõju tugevama Euroopa teadusruumi raames)

LISA 2 ESTONIAN RESEARCH COUNCIL FINANCIAL AND NON-FINANCIAL MEASURES SUPPORTING INTERNATIONAL SCIENTIFIC COOPERATION AND PARTNERSHIP

Financial / non-financial support measure from ETAG (October 2023)	Description ¹³
Non-financial support measures from ETAG consultants. (From NCP (<i>national contacts points</i>) consultants) LINK	<ul style="list-style-type: none"> - Information days, trainings - materials - consultations (international cooperation consultants): - ETAG international cooperation consultants: <p>as a neutral, European Horizon consultants provide personal consultations when searching for a suitable topic in the work program (overviews of sectoral work programs, work programs in other fields), explain technical questions (general conditions of participation, technical aspects of the application, funding questions, etc.) or help in partner searches (finding a partner for a consortium).</p> <p>Are you aware that it is possible to order targeted information days and trainings for your institution/research group, as needed?</p>
Project preparation assistance LINK	- costs related to project preparation and writing. (for the leading partner of the consortium EUR 5,000, individual grants EUR 3,000) + (Baltic bonus EUR 1,000) - application: an institution meeting the criteria applies for support from ETAG ¹⁴
ERC support measures (from the Mobilitas program) (financial are ERC bridging grant, short-term study trips, mentoring) LINK – about ERC	Different sub-support measures: <ul style="list-style-type: none"> - ERC interview trainings - ERC grant proposal writing trainings - Financial: short-term mobility to ERC grant holders (EUR 1,500–7,000) - Financial: ERC mentorship initiative (incl. review, training for interview etc.) - (up to EUR 500 / per mentor) - Financial: ERC bridging grant (EUR 150,000 / for 1.5 years, who have the results of the 1st and 2nd round A, but do not receive ERC funding. Supporting ERC applications: LINK)
EU Partnerships (previous ERA-NET etc.) LINK	- ETAG finances a project with Estonian researchers with up to EUR 150,000 (100,000 for participation as a simple partner and 150,000 for the role of coordinator) ¹⁵ - In Estonia, partnerships have been financed by the Estonian Research Council (ETAG), the Ministry of Rural Affairs and the Ministry of the Environment.

¹³ Uuringu „Rahvusvahelist teaduskoostööd toetavate meetmete mõjuanalüüsi kvalitatiivne osa“ tellija on SA Eesti Teadusagentuur lepingu nr 1.2-5/23/35 alusel ja seda viivad 27.10.2023–27.01.2024 läbi Tallinna Tehnikaülikool, Turu-uuringute AS, Tartu ja Tallinna Ülikool koostöös ülikoolide teadlaste ja ekspertidega.

¹⁴ Vastavalt aruande tulemustele oleme suurendanud projekti ettevalmistustoetuse summat alates 1. veebruarist 2024. Uued abisummad on vastavalt 7000/4000 eurot; Balti boonus jääb samaks. Vt ka [Project preparation assistance - Estonian Research Council \(etag.ee\)](#)

¹⁵ Vastavalt raporti tulemustele oleme kahekordistanud partnerluskoordinaatorite rahalisi toetusi alates 2024. aastal avatavatest partnerlusvoorudest. Uued summad on vastavalt 150 000 partnerina osaluse eest ja 300 000 koordinaatori rolli eest. Vt ka <https://etag.ee/en/cooperation/horizon-europe/eu-partnerships/era-nets/>

	- Considering the volume of its research funding and the number of researchers, the Estonian state participates in relatively many different partnerships, which is why the number of projects financed from each partnership is between 1-2.
Support measure for participation in 'Horizon Europe' brokerage events LINK	Support for participation in partnership events: EUR 1,000 / per person. The goal of the support is to increase the application activity of Estonian institutions in the "European Horizon" framework program. Support can be requested to compensate travel expenses in order to participate in the events organized to find partners in the application rounds of the "European Horizon" 2nd pillar and missions.
Innovative Europe instruments (incl. EIT + EIC + EIE). LINK (H2020 - old measure, not in use anymore) Financial (essentially co-financed for partial / full coverage of ineligible costs)	EIT partnership support: in the case of EIT, costs related to participation in the work of the KIC consortium were compensated, which are not compensated to the partner in any other way, above all, travel and personnel costs. In order to compensate costs, an action plan, which also included a budget, had to be submitted to the Estonian Science Agency on the appropriate form. Core partners of the EIT consortium were compensated up to EUR 50,000 per year, for a maximum of four years after becoming a core partner. The costs of the associated partners of the EIT consortium were compensated up to EUR 30,000 per year, for a maximum period of four years. The costs of the other type of EIT partners were compensated up to EUR 30,000 per year, for a maximum period of two years. Activity costs could not be compensated after the end of the eligibility period

Estonia has formulated 5 goals in the European Horizon framework program.

1. To maintain Estonia's current level in supporting international scientific cooperation and receiving foreign funding for international projects
2. Expand the circle of participants in the European Horizon framework program (as a project manager in application rounds; as a lead partner or partner in a consortium; as a project implementer through a partner institution)
3. To encourage participants in the framework program to be initiators and leaders in application rounds
4. To encourage Estonian scientists to compete in top science competitions (ERC)
5. Contribute to solving global problems (for example, climate change; the United Nation's Sustainable Development Goals; create jobs, promote economic growth, industrial competitiveness and Estonia's attractiveness in the field of research and innovation. Promote all types of innovation).